

Konflikthantering i förskolan

En studie om barns och pedagogers

konflikthanteringsstrategier

Ansvarig institution: Institutionen för pedagogik,
psykologi och idrottsvetenskap

Emelie Andréasson

Jennie Wendefors

Handledare: Vivi Sten

Kurs: GO 2963

År och termin: 2011 VT

SAMMANFATTNING

Emelie Andréasson & Jennie Wendefors

Konflikthantering i förskolan

En studie om barns och pedagogers konflikthanteringsstrategier

Conflict management in Preschool

A study about children's and teacher's conflict management strategies

Antal sidor: 32

Problemområdet för denna studie behandlar konflikthantering mellan barn i förskolan. Det första syftet med studien är att belysa hur konflikter mellan barn i förskolan kan uppfattas och hanteras. Det andra syftet med studien är att beskriva några barns och pedagogers konflikthanteringsstrategier i konflikter mellan barn. Studiens metod är att utifrån en hermeneutisk forskningstradition genomföra fokusgruppsintervjuer med barn och parintervjuer med pedagoger. Därefter kopplades resultatet från intervjuerna till litteratur och forskning vi funnit inom området. Resultatet visar på att teori och empiri till stor del går att förena med varandra. Barns och pedagogers konflikthanteringsstrategier strävar efter en konstruktiv konflikthantering där ömsesidig respekt står i fokus. Pedagogerna strävar även efter att se det kompetenta barnet och försöka förstå barnperspektivet i konflikthanteringen. Resultatet visar även att det emellanåt kan finnas svårigheter med konflikthantering, men oavsett hur svårt det kan vara menar både pedagogerna och barnen att det är viktigt att bemöta konflikten, och hantera den på ett konstruktivt sätt.

Sökord: konflikt, konflikthantering, strategier, konflikthanteringsstrategier, förskola.

Postadress:
Linnéuniversitetet
351 95 Växjö

Gatuadress:
Universitetsplatsen

Telefon:
0470-70 80 00

E-post:
lub@lub.lnu.se

Innehåll

1. Bakgrund	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar	2
2. Litteratur och tidigare forskning	3
2.1 Konflikt och konflikthantering	3
2.2 Konflikthanteringsstrategier	5
2.3 Självbild och identitet.....	7
2.4 Barns konflikthantering.....	7
2.5 Pedagogernas roll i konflikthantering	9
2.5.1 Pedagogen som medlare.....	10
2.6 Kommunikationens betydelse för konflikthantering	11
3. Metod	13
3.1 Val och beskrivning av metod.....	13
3.1.1 Hermeneutisk forskningstradition	13
3.1.2 Kvantitativ eller kvalitativ studie	13
3.1.3 Kvantitativ eller kvalitativ intervjumetod.....	13
3.1.4 Fokusgrupper.....	14
3.1.5 Att intervjua barn.....	14
3.2 Genomförande	15
3.2.1 Urval och insamling av data	15
3.2.2 Bearbetning av data	16
3.2.3 Etiska forskningsprinciper.....	16
4. Resultat och analys	17
4.1 Hur barn uppfattar och hanterar konflikter.....	17
4.2 Hur pedagoger uppfattar och hanterar konflikter	18
4.3 Barns konflikthanteringsstrategier.....	20
4.4 Pedagogers konflikthanteringsstrategier	22
5. Diskussion	29
5.1 Resultatdiskussion	29
5.1.1 Barns uppfattning av konflikter och barns konflikthanteringsstrategier	29
5.1.2 Pedagogers uppfattning av konflikter och pedagogers konflikthanteringsstrategier	29
5.1.1 Metodkritik.....	30
5.2 Slutdiskussion.....	32
6. Referenser	33

Bilaga 1	35
Bilaga 2	36
Bilaga 3	37

1. Bakgrund

I förskolan är konflikter mellan barnen en del av vardagen och det finns olika sätt att bemöta och hantera dem. Vi har alla olika erfarenheter av konflikter och det påverkar både vår syn på, och vårt sätt att hantera konflikter. Vår tidigare erfarenhet av hur konfliktsituationer mellan barnen hanteras på förskolor skiljer sig åt. En del förskolor delade med sig av hur de gemensamt utformat ett förhållningssätt till konflikter. På andra förskolor upplevde vi att kommunikationen inte fungerade och att ett gemensamt förhållningssätt saknades. Slutligen har vi på ytterligare några förskolor erfarenhet av att pedagogerna ansåg att de hade ett gemensamt förhållningssätt, men på grund av brister i kommunikationen var dessa förhållningssätt otydliga. Detta ledde till att var och en agerade efter sitt eget förhållningssätt. En fråga som vi anser ha betydelse i detta sammanhang är om pedagogerna grundar sitt förhållningssätt på beprövad erfarenhet, teorier eller enbart eget tyckande. Likaså frågar vi oss hur kommunikationen och samstämmigheten mellan pedagogerna påverkar konflikthantering mellan barnen på förskolan. Detta eftersom Dahlkvist (2004) och Johansson (2005) menar att ett gemensamt förhållningssätt skapar trygghet, både i arbetslaget och i barngruppen. Under utbildningen har vi flera gånger upplevt att teorin beskriver en sak, medan praktiken kan se annorlunda ut. Därför blir det intressant att få ökad kunskap om hur det förhåller sig angående konflikthantering mellan barnen i förskolan.

Våra tidigare erfarenheter har gjort att vi uppmärksammat vikten av att ha kunskap, om konflikthantering, som bygger på en teoretisk grund. Kunskap och erfarenheter är enligt oss viktiga verktyg i arbetet med konflikter mellan barnen. Våra erfarenheter kring konflikthantering grundar sig i stort sett på den verksamhetsförlagda utbildningen. Genom bland annat observation, reflektion och diskussion tillsammans med arbetslagen har vi successivt fått mer erfarenhet av konflikthantering i praktiken. Vi upplever en avsaknad av teoribaserad kunskap om konflikthantering i den universitetsförlagda utbildningen. Därför önskar vi att denna studie kan bidra till en ökad teoretisk kunskap om konflikthantering mellan barnen i förskolan.

Läroplanen för förskolan, Lpfö 98 poängterar vikten av att arbeta med konflikthantering. Nedan följer två exempel.

Arbetslaget ska stimulera barnens samspel och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra. (Skolverket, 2010:9)

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler. (Skolverket, 2010:9)

I citatet ovan betonas pedagogernas ansvar att stimulera barns utveckling och vikten av pedagogernas arbete med konflikter i förskolan. Genom pedagogernas agerande skapar barnen en bild av hur konflikter kan bemötas och hanteras. Det är därför viktigt att pedagogerna är

medvetna om hur de hanterar konflikter mellan barnen. Vi anser inte att det finns *en* universell lösning på alla slags konflikter, utan anser att konflikter är situationsbundna. Vår målsättning med denna studie är att få ökad kunskap om konflikter och konflikthantering mellan barnen, vilket leder till följande syfte.

1.1 Syfte

Denna studie har två syften, det första innebär att belysa hur konflikter mellan barn kan uppfattas och hanteras i förskolan. Det andra syftet är att beskriva några barns och pedagogers konflikthanteringsstrategier i konflikter mellan barn.

1.2 Frågeställningar

1. Hur uppfattar och hanterar barn och pedagoger konflikter mellan barn?
2. Vilka konflikthanteringsstrategier har barn och pedagoger i konflikter mellan barn?

2. Litteratur och tidigare forskning

Under detta avsnitt presenteras först en genomgång av litteratur och tidigare forskning kring vad konflikter är, olika konflikthanteringsstrategier, och självbildens och identitetens betydelse för konflikthantering. Därefter beskrivs barns och pedagogers roll i konflikter och konflikthantering. Slutligen beskrivs kommunikationens betydelse i konflikthanteringen.

2.1 Konflikt och konflikthantering

I detta stycke beskrivs en definition av begreppen konflikt och konflikthantering mer allmänt, för att på så sätt bidra till en grundläggande förståelse för begreppen, men även för att underlätta förståelsen av våra resonemang kring konflikter mellan barn. Ordet konflikt har sitt ursprung från det latinska ordet *conflictus*, vilket betyder sammanstötning (Svenska Akademiens Ordbok, 2011). Thornberg (2006a) förklarar begreppet genom att bland annat använda sig av den engelska översättningen "striking together with force", vilket betyder slående tillsammans med kraft (2006:197). Thornberg menar att den engelska översättning kommer så nära ordets rätta betydelse som möjligt. Konflikter uppstår "om det föreligger oförenligheter i synsätt, handlingspremiss, målsättningar eller i något annat avseende inom eller mellan individer och grupper" (2006:197). När konflikter uppmärksammas är begreppen *konflikthantering* och *konfliktlösning* vanligt förekommande enligt Lennér Axelsson och Thylefors (1996). Dessa begrepp skiljer sig åt eftersom de har olika fokus i konflikten. Konflikthantering innebär en hantering både före, under och efter konflikten. Konflikthantering handlar därmed om att hantera konflikten när den väl har skett, men även att ha ett förebyggande arbete som leder till lärandetillfällen för både barn och vuxna. Dessa lärandetillfällen ger möjlighet till att alla parter utvecklar sina sociala kompetenser och reflektioner kring sitt eget och andras handlande. Konflikthantering handlar även om de grundläggande orsakerna till konflikters uppkomst och dynamiken mellan de berörda i konflikten. Folger m.fl. (2009) anser att det är viktigt att grunda konflikthanteringen på en stadig grund, och menar att konflikthantering är något individen lär sig genom en bred erfarenhetsgrund och livserfarenhet. Lennér Axelsson och Thylefors (1996) menar att konfliktlösning däremot fokuserar på konflikthanteringsprocessen, men fokuserar framförallt på en lösning. Målet är att parterna tillsammans ska komma fram till en lösning som alla är nöjda med. Författarna framhäver dock att detta är sällsynt och betonar därför att kompromisser är en väg för att nå ett resultat där parterna är så nöjda som möjligt.

Thornberg (2006a) skriver om konflikter i skolan, i relation till arbetet med normer och värden. Konflikter är en viktig del av arbetet med att fostra och stödja barns och elevers utveckling till socialt kompetenta individer som reflekterar över sitt eget och andras handlande. Författaren menar att det finns olika uppfattningar huruvida konflikter är positiva eller negativa. Däremot menar författaren att konflikter i sig själva inte är negativa, de är istället lärandetillfällen som hjälper barnen att lära känna sig själva och varandra. Även Nilsson och Waldemarsson (2007) och Folger m.fl. (2009) anser att konflikter kan vara positiva, men då bör konflikten ske under förhållanden som känns trygga och inte skapar

ångest eller andra negativa känslor. Konflikter kan då leda till en förbättrad miljö där parterna kan uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt. Folger m.fl. menar även att konflikter alltid leder till någon form av förändring. Dessa förändringar kan gälla såväl organisationen, samhällsstrukturen eller relationella omständigheter. Exempelvis kan en konflikt leda till att ett behov i samhället uppmärksammas, vilket kan resultera i krav på förändringar i samhällets struktur. Även Lundström (2008) menar att konflikter leder till förändringar, detta gäller både i egna och i andra barns konflikter. En djupare förståelse för konflikten skapas först då parterna blir medvetna om de olika perspektiven på konflikten. Författaren menar då att detta kan ge möjlighet till utveckling istället för låsning, vilket blockerar utveckling.

Konflikter kan enligt Thornberg (2006a) vara antingen *destruktiva* eller *konstruktiva* beroende på hur de hanteras. Detta menar vi kan kopplas till konflikter i allmänhet, vilket även innefattar förskolan. Thornberg menar att konflikter är *konstruktiva* om resultatet av konflikthanteringen är till allas belåtenhet, grundar sig på ömsesidig respekt och tillit, stärker relationen mellan parterna, och ökar parternas förmåga att hantera konflikter konstruktivt i framtiden. Författaren menar vidare att konflikter blir mer konstruktiva om parterna kan se olikheter som en tillgång, önskar en gemensam grund att stå på, och prioriterar gemensamma vinster och intressen. Parterna bör även ha tilltro till sin egen och andras kompetens att hantera konflikter, och kontinuerligt reflektera över den egna konflikthanteringen. En *destruktiv* konflikt blir då motsatsen till en konstruktiv konflikt. Thornberg beskriver att konflikter blir mer destruktiva ju mer parterna ställer sig själva i fokus och inte tar hänsyn till motparten. Detta förhållningssätt leder till att deltagarna är egoistiska och att de inte håller sig sakliga i konflikten. Därmed flyttas fokus från konfliktfrågan till personens eget intresse, vilket kan leda till kränkningar. Orsaker till en destruktiv konflikt kan vara bristande kunskap om konflikter och hur de kan hanteras konstruktivt. Det kan även vara på grund av att varje individ handlar och hanterar konflikter olika, likaså kan individer ha svårt att kontrollera sina känslor och reaktioner i en konflikt.

Folger m.fl. (2009) beskriver fyra infallsvinklar av konflikter som kan hjälpa till att förstå utvecklingen och konsekvenserna av konflikter. Dessa fyra infallsvinklar gör att begreppet konflikter kan ses mer överskådligt och klarsynt.

-
1. En konflikt utgörs och uppehålls av rörelser och motrörelser under en interaktion.
  2. I en konflikt tenderar rörelsemönster att föreviga sig själva.
  3. Interaktionen i konflikten är influerad av och påverkar relationer.
  4. Interaktionen i konflikten är influerad av och formar konfliktens sammanhang.

Den första infallsvinkeln handlar om att beteendemönstret initiativ-respons-motrespons är den grundläggande byggstenen för en konflikt. En konflikt kan alltså inte förstås genom att enbart se till individuella beteenden. Genom makt kan parterna hantera konflikten på ett destruktivt sätt, exempelvis genom maktutövning, eller på ett konstruktivt sätt, då makten fördelas jämnt mellan parterna. *Den andra* infallsvinkeln tydliggör att om någon part inte tar tag i konflikten

kan det bildas en destruktiv cykel, vilket gör att konflikten eskalerar. På det sättet kan konflikten få ett eget liv, och parterna kan ha svårt att veta vad kärnan i konflikten verkligen är. I andra fall kan styrkan i konflikten leda till att parterna utvecklar ett produktivt sätt att hantera konflikten. *Den tredje* infallsvinkeln visar på hur parternas val av konfliktstrategi påverkar deras framtida relation, exempelvis om parterna är vänner efter konflikten eller inte. *Den fjärde* infallsvinkeln belyser att individens tidigare erfarenheter av hur den har blivit behandlad i liknande konfliktsituationer, kan påverka framtida hantering av konflikter. Författaren betonar att konflikter kan bli svårhanterliga om parterna låter känslorna ta överhand och förhåller sig osakliga i konflikten. Ett negativt klimat kan påverka hur konflikten hanteras, exempelvis om den upplevs som tävlingsinriktad eller hotfull. Ett positivt och tillmötesgående klimat är vad parterna bör sträva efter.

Det finns många olika sätt att kategorisera konflikter. Thornberg (2006a) poängterar dock att det kan vara svårt att särskilja kategoriseringarna eftersom en konflikt kan bestå av flera delkonflikter, som tillsammans bottenar i en gemensam konflikt. Likaså kan en konflikt börja som en typ av konflikt, för att sedan utvecklas till en helt annan. Ett exempel kan vara då en liten konflikt inte bearbetas och blir därmed en stor konflikt. Thornberg delar upp konflikter i *kognitiva* och *mellanmänniska konflikter*. De kognitiva konflikterna är de konflikter som individen kämpar med i sitt inre, det kan exempelvis vara att inte duga. De mellanmänniska konflikterna har att göra med samspelet med andra och delas av Thornberg upp på följande vis. *Sakkonflikter* uppstår när det finns olika åsikter gällande en angelägenhet, exempelvis faktapåståenden. *Intressekonflikter* uppstår när exempelvis minst två parter vill ha samma leksak. *Värderingskonflikter* handlar om skilda värderingar som sammanstötter. Slutligen finns även *relationskonflikter* eller *känslokonflikter* som exempelvis handlar om att personkemin mellan parterna brister och att de därmed har svårt att komma överens. Även Lind (1995) skriver om ett sätt att kategorisera konflikter. Författarens sätt att dela upp konflikter liknar Thornbergs, men hon kallar det istället för *inre* och *yttre* konflikter. De inre konflikterna är detsamma som de kognitiva konflikterna, och de yttre konflikterna är detsamma som de mellanmänniska konflikterna. Både Thornbergs och Linds indelningar har med andra ord samma betydelse, men olika namn.

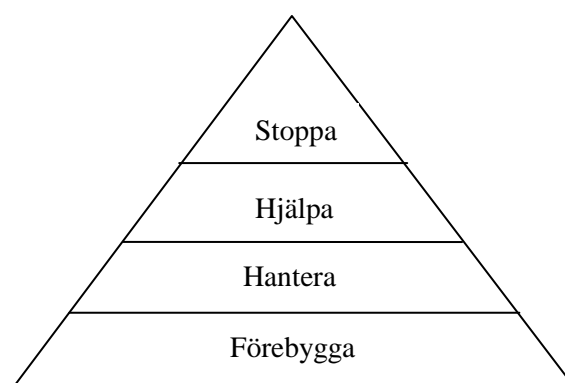
Konflikter kan enligt Nilsson och Waldemarsson (2007) vara *strukturella*, och handlar exempelvis om en organisations struktur. Konflikter kan också delas in i *kognitiva* och *känslomässiga* konflikter. De kognitiva konflikterna är sakliga medan de känslomässiga konflikterna är emotionellt styrda. Författarna skriver även att konflikter kan vara *öppna* eller *dolda*. Vid en öppen konflikt är personerna i fråga ofta positiva till att reda ut konflikten. Samtliga vet vad konflikten handlar om och konflikten diskuteras öppet. Dolda konflikter däremot är outtalade och är svårare att förstå. Dessa konflikter ligger ofta dolda under ytan, det är med andra ord ingen som erkänner att konflikten finns och ingen vill åtgärda den.

2.2 Konflikthanteringsstrategier

Begreppet strategi kommer från ”läran om staters användning av militära och övriga maktmedel för att nå övergripande mål” (Nationalencyklopedin, 2011). I en konfliktsituation

innebär begreppet strategi alltså att en person tar till ett medel för att nå ett övergripande mål i konflikten, ett exempel på ett sådant mål kan vara att få sin vilja igenom. Axelsson och Thylefors (1996) skriver om konflikthanteringsstrategier. De menar att alla som ingår i en konflikt väljer ett sätt att hantera den. Vad personen i fråga har intresse av i konflikten påverkar sedan valet av strategin för att bemöta den. Folger m.fl. (2009) betonar vikten av att pedagogerna grundar och styrker sina konflikthanteringsstrategier med exempelvis litteratur eller tidigare forskning och livserfarenhet. Detta för att vara väl grundad i sitt handlande och i sin intuition gällande konflikter och dess strategier.

Hakvoort (2010) använder Cohens konflikthanteringspyramid för att beskriva ett lämpligt sätt att hantera konflikter. Konflikthanteringspyramiden består av fyra nivåer, *förebygga*, *hantera*, *hjälpa*, och *stoppa*. Den första nivån som kallas *förebygga*, handlar om det arbete som bör ske för att undvika destruktiva konflikter. Denna nivå handlar även om att arbeta för ett öppet, trivsamt, positivt och stödjande klimat. Författaren menar att detta arbete syftar till att underlätta konflikterna och dess hantering genom att parterna lär sig att samtala och diskutera om känslor, olika åsikter och andra saker som kan ge upphov till en konflikt. Den andra nivån, som innebär att *hantera* konflikten, handlar om att parterna försöker hitta en lösning på konflikten på egen hand. Författaren betonar att detta enbart är möjligt om det finns kunskap och träning kring konflikthantering. Om detta saknas krävs att den tredje nivån i konflikthanteringspyramiden antas. Parterna är nu helt beroende av att få hjälp av en tredje part som ingriper för att *hjälpa*. Genom detta stöd kan sedan parterna komma fram till en lösning och även utveckla kunskaperna i konflikthantering. När konflikten har blivit alltför destruktiv och svår att hantera kan den fjärde nivån behövas. En tredje part går då in i konflikten och *stoppar* det oönskade beteendet genom att separera parterna och redogöra för de skyldigheter och regler parterna står inför. Författaren poängterar att fokus bör ligga på att uppmärksamma att ett beteende kan vara rätt eller fel, alltså inte att stoppa själva konflikten. Cohens konflikthanteringspyramid kan gestaltas på detta sätt. Författaren understryker även att konflikthantering bör gå från grunden till toppen i pyramiden. Detta för att nivån *förebygga* bör ta störst del, och nivån *stoppa* bör ta minst del i arbetet med konflikthantering.

Figur 1: Cohens konflikthanteringspyramid, Hakvoort (2010)

Folger m.fl. (2009) återger en modell för en öppen och effektiv konflikthantering myntad av Walton, som kan användas när konflikten har uppstått. Författarna skriver att denna normativa modell kan ses som lättöverskådlig, men ingen konflikthanteringsstrategi är enkel eller rak.

Författaren betonar att denna tvåstegsmodell inte är ett rättesnöre eller recept för konflikthantering, utan den är till för att *du* ska kunna se vad *du* måste göra för att bearbeta konflikter effektivt. Modellen är indelad i två faser, en *differentieringsfas* och en *integrationsfas*. Under differentieringsfasen lägger parterna stor vikt vid att klargöra var de står i konflikten och anledningen till detta. Likaså accepterar parterna att de har olika åsikter. I integrationsfasen söker parterna efter gemensamma nämnare och mål, de börjar därmed utforska nya sidor av konflikten för att på så sätt röra sig mot en lösning. Antingen finner de en lösning som möter båda parternas behov, eller en lösning som alla kan leva med, det är här viktigt att verkligen komma fram till en lösning så inga nya konflikter uppstår. Risken med alla konflikter där parterna verkligen lägger alla korten på bordet, är att konflikten blir så personlig och känslostyrd att den eskalerar likt en spiral och blir svårkontrollerad. En annan aspekt av öppen och effektiv konfliktlösningsstrategi är att parterna inte vill blotta sig och därmed inte tar upp konflikten utan blundar för den. Om parterna däremot försöker tänka sig en linje där målet är att hitta en lösning på problemet, och inte lägger konflikten på ett personligt plan eller undviker konflikten, är chansen för effektiv konflikthantering stor. Om parterna inte tar upp allt i differentieringsfasen är risken stor att problemet återkommer.

2.3 Självbild och identitet

Folger m.fl. (2009) och Wrangsjö (1998) belyser hur förutfattade meningar i ett budskap eller agerande kan bli en självuppfyllande profetia genom interaktionen. Den uppfattning parten har om motparten och dess reaktioner kan både förstärka och förstöra interaktionen. Wrangsjö menar vidare att människor har en benägenhet att skapa ett beteende som den tror att omgivningen förväntar sig, på detta sätt kan en negativ spiral skapas. Dahlkvist (2004) menar att denna interaktion är grunden till en positiv eller negativ utveckling av självbilden. Denna utveckling beror även på personens beteende, hur den behandlas, och hur den tolkar andras förväntningar. Därmed betonar författaren vikten av att ge beröm och positiva kommentarer för att stärka personens självbild. Om inte detta sker kan en negativ självbild skapas och få en negativ påverkan på det sociala livet, exempelvis att känna sig otrygg bland andra människor. Dahlkvist och Sigsgaard (2003) menar att ett ständigt negativt bemötande leder till en dålig självbild, som i sin tur kan orsaka problem med relationer till andra människor, och i värsta fall även destruktivt beteende. Dahlkvist framhåller att det finns möjlighet att bryta en negativ spiral genom att acceptera sig själv och andra, men även att ha en öppen kommunikation där alla parter vågar berätta om sina känslor. Likaså bör både positiv och negativ kritik diskuteras på ett naturligt sätt. På så sätt utvecklas en social och empatisk kompetens, vilka är nödvändiga för att hantera olika konfliktsituationer.

2.4 Barns konflikthantering

Larsson (1993) skriver om vikten av att undvika kränkningar och andra destruktiva handlingar mot människor i vår omgivning. Detta gäller framförallt gentemot barnen eftersom deras erfarenheter påverkar hur de bemöter och hanterar konflikter i framtiden. Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) menar att om vi ska förstå barnen behöver vi sätta oss in i hur de tänker. Barnen har sin uppfattning av vad som är rätt eller fel som de baserar på sina

erfarenheter och kunskaper. Som pedagog är det enkelt att ge ett förhastat svar om att något är rätt eller fel, men författarna menar att alla svar är intressanta och logiska ur sin synvinkel. Därför är det viktigt att se situationen även ur barnens perspektiv och se dem som kompetenta individer. "Barn lär sig genom konkreta handlingar, men reflektion kommer inte självklart som en följd av handlingen" (2000:82). Därför måste pedagogerna ställa följdfrågor för att utveckla barnens perspektiv och för att förstå hur de tänker. Att ställa barnen inför problemlösningar ett sätt att skapa samtal. Arnér och Tellgren (2006) menar att barnperspektivet, då vuxna reflekterar över barnens situation, skiljer sig åt från barnens perspektiv. Det är svårt att sätta sig in i barnens perspektiv. Även om de vuxna menar att de utgår ifrån barnperspektivet när de gör tolkningar av det barnen uttrycker, utgår de vuxna från sina referensramar. Författarna har bäst lyckats nå barnperspektivet genom samtal mellan barn och vuxen. I dessa samtal har betoningen varit att bemöta barnen som en samtalspartner med en ömsesidig respekt som grund för samtalet.

För att lättare hantera konflikter är ett redskap enligt Dahlkwist (2004) social kompetens, vilket innebär förmågan att hantera sociala relationer och dess förhållningsregler. Det innebär också att kunna hantera svåra situationer där exempelvis konflikter uppstått, vilket även kräver en empatisk förmåga. Guvå (1998) poängterar lekens betydelse för barnens utveckling av den sociala kompetensen och konflikthantering. Leken bidrar till ett lärandetillfälle, då barnen lär sig grunderna för de sociala reglerna, genom exempelvis turtagning. Detta utmanar och utvecklar i sin tur både deras sociala kompetens och kompetens att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Ljungberg (1998) har utfört en studie som handlar om hur barnen hanterar konflikter utan personals närvaro. I studien deltog 70 förskolebarn och materialet omfattar 500 konfliktsituationer. Författaren upptäckte att barnen som löste konflikterna konstruktivt fokuserade på att snabbt försonas och fortsätta leken. I 50 procent av fallen hanterade barnen konflikten konstruktivt genom att ett av barnen tog initiativ till att hitta en godtagbar lösning på konflikten. I 25 procent av fallen löstes konflikten konstruktivt genom att säga "förlåt", och exempelvis ge en kram. I 5 procent av fallen löste barnen konflikterna konstruktivt genom att något barn gav upp och lät motparten få som den ville. Likaså var det 5 procent av fallen där ett barn på ett konstruktivt sätt gick in som tredje part och försökte medla. Nästan lika vanligt var det att ett av barnen försökte undvika konflikten genom att få motparten att tappa fokus genom att exempelvis skämta. I studien fanns det enbart ett fåtal barn som hanterade konflikten destruktivt. Barnen som har svårt med att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt har enligt studien svårigheter i social kompetens.

Ljungberg (1998) betonar att oavsett vilken konflikthanteringsstrategi barnen använder måste båda parter acceptera dem för att konflikten ska lösas, med andra ord är kommunikationen väsentlig för att en konflikt ska kunna lösas. Författaren fann även i studien att en verbal ursäkt, exempelvis att säga "förlåt", eller att en tredje part säger hur parterna ska göra, gav sämst effekt för att hantera konflikten på ett konstruktivt sätt. Därmed menar författaren att endast gå in i en konflikt och bryta den, säga åt parterna vad de ska göra, eller tvinga dem att säga "förlåt", är något som pedagogerna bör undvika och motarbeta.

2.5 Pedagogernas roll i konflikthantering

Pedagogernas människosyn påverkar enligt Åhs (1998) det pedagogiska arbetet och därmed hur verksamheten utformas. Därför är det enligt Dahlkvist (2004) viktigt att arbetslaget ser varandras kompetenser och personligheter som en positiv tillgång och kompletterar varandra. Författaren menar att en utarbetad gemensam grund och en vi-känsla i arbetslaget leder till att pedagogerna både presterar och arbetar bättre tillsammans, vilket även Johansson (2005) understryker. Dahlkvist menar vidare att en gnällcirkel skapas om arbetslaget endast fokuserar på det negativa i situationer. Genom att se problem som en utmaning bryts denna cirkel och tillsammans skapas en gemensam målbild och resultatbild som alla tillsammans kan arbeta efter. Ser pedagogerna i förskolan inte problemet som en möjlighet utan blir konflikträdda, menar Lind (1995) att det kan leda till att pedagogerna inte kan hjälpa barnen i deras konflikthantering. Det får istället motsatt effekt och antalet konflikter kan öka då pedagogerna undviker att hantera dem. Detta kan bli ett dilemma då Åhs (1998) menar att pedagogerna har en stor arbetsbörda, och att de utöver arbetsbördan både ska finnas till för barnen och samtidigt vara professionella pedagoger. På så vis kan tidsbrist uppstå och författaren menar att denna tidsbrist går ut över det pedagogiska uppdraget då tiden att vara närvarande för varje barn minskar. Författaren betonar dock att pedagogerna inte endast kan se till problemen, utan bör även se möjligheterna och arbeta efter de förutsättningar som finns. Trots arbetsbördan och tidsbristen, skriver Lundström (2008) att det är viktigt att pedagogerna tar tag i konflikterna, det kan annars upplevas som att de inte genomför sitt läraruppdrag. Detta läraruppdrag betonar förskolans läroplan (Skolverket, 2010) genom de citat som framförs i kapitel ”1. Bakgrund”, där arbetslagets uppdrag är att hjälpa barnen att hantera konflikter.

Pedagogerna väljer enligt Lundström (2008) ofta sina strategier efter hur de uppfattar att eleven är som person, detta menar vi kan kopplas även till förskolan. Om pedagogerna upplever eleven som säker kan pedagogerna välja en strukturerad strategi och redogöra för elevens skyldigheter och skolans bestämda regler. Om eleven däremot upplevs som osäker väljer pedagogerna en strategi som är mer försiktig och elevnära, vilken kräver mer social kompetens av pedagogerna. Dahlkvist (2004) menar att vi utvecklar och lär oss mer om social kompetens genom livet. Det innebär att även vuxna människor bör reflektera över sitt sociala beteende och sin sociala kompetens. Detta är framförallt viktigt för personer som arbetar med barn och ungdomar eftersom pedagogerna i sin tur är förebilder.

Thornberg (2006a) betonar vikten av att pedagogerna känner till vad som ligger bakom barnens beteende i en konflikt. Dessa kunskaper kan hjälpa pedagogerna att få förståelse för de barn som återkommande hamnar i destruktiva konflikter. Kunskaper kan hjälpa pedagogerna att stödja barnens utveckling gällande social kompetens, men även för att bättre kunna hantera konflikter i framtiden. Författaren poängterar även vikten av att pedagogerna inte bara hjälper barnen att lösa konflikterna konstruktivt, utan även möjliggör att konflikten blir ett lärandetillfälle. Då kan barnen lära sig av situationen och hantera konflikter bättre nästa gång. Vidare beskriver författaren att pedagogerna ofta snabbt vill hantera en konflikt för att komma till ett avslut, och få barnen att säga förlåt. Detta menar författaren snarare får

motsatt effekt då konflikten inte löser sig genom att säga förlåt, eftersom känslorna från konflikten kvarstår. Dessutom får barnen svårt med att utveckla sin kompetens i att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

2.5.1 Pedagogen som medlare

Barnen kan enligt Larsson (1993) många gånger bearbeta negativa erfarenheter själva, men de behöver ofta stödet och närvaron av en vuxen. Folger m.fl. (2009) menar att detta även är viktigt i en konflikt, men skriver att den tredje parten bör ingripa först när en diskussion i en konflikt inte rör sig framåt mot en lösning. Då kan den tredje parten hjälpa parterna att bryta ett destruktivt mönster och göra det konstruktivt. Författarna menar att den utomstående har en distans till konflikten, och kan därmed se händelsemönster som de inblandade kan ha svårt att se. På så vis kan den tredje parten lättare förändra de negativa och eventuellt destruktiva händelsemönster som finns till positiva och konstruktiva. Författarna förklarar begreppet medling utifrån de fyra infallsvinklarna, som beskrivs i kapitlet ”2.1 Konflikt och konflikthantering”. När en tredje part kommer in i konflikten, blir den en aktiv deltagare av interaktionen och bör sträva efter att klargöra källan till konflikten. Den tredje parten agerar genom att se konflikten ur fler infallsvinklar, genom att ställa frågor som utvecklar det parterna diskuterar. Potentialen i att ha en tredje part är därmed stor, eftersom den har makt att ingripa och gå emellan och därigenom få parterna att se konflikten ur fler perspektiv.

Konflikter kan enligt Folger m.fl. (2009) bli en självuppfyllande profetia. Detta genom att parterna har förutfattade förväntningar på hur konflikten kommer att formas. Författarna menar att en tredje part kan i sig vara en självuppfyllande profetia, med det menar de att parterna väntar på att någon ska hjälpa dem att lösa konflikten istället för att själva försöka hantera konflikten. Den tredje parten kan påverka genom att hjälpa till att sammanfatta samtalet, belysa gemensamma och skilda åsikter, för att på detta sätt hjälpa de inblandade att strukturera och ge en helhetsbild av konflikten. Struktur i samtalet ger en trygghetskänsla och underlättar konflikthanteringen. Medlaren bör dock anpassa konflikthanteringsstrategier utefter parternas behov. Författarna poängterar även att konflikter handlar om relationer, när en tredje part ingriper skapas också en relation till deltagarna, en relation som påverkas av hur hanteringen av konflikten lyckas.

Thornberg (2006a) menar att det är viktigt att pedagogerna är lyhörda och reflekterar över barnens känslor och upplevelser av konflikter. Medlaren bör låta barnen få lugna ner sig innan konflikten ska redas ut. Nilsson och Waldemarsson (2007) skriver att utgångspunkten i konflikthanteringen bör vara att prata om problemet, det är först då konflikten har möjlighet att lösas. För att detta ska kunna ske måste konflikten få ta den tid den behöver. Likt Folger m.fl. (2009) menar även Nilsson och Waldemarsson att en konstruktiv lösning kräver att parterna ser konflikten ur flera perspektiv. Nilsson och Waldemarsson skriver även att den tredje parten bör utgå ifrån frågorna 'hur är det i nuläget', och 'hur parterna vill att det ska vara'. Författarna betonar även vikten av att alla ska få komma till tals och redogöra för sina tankar om konflikten. Detta gäller både tankar om konflikten i nuläget och om vad konsekvenserna av konflikten kan bli. Likaså bör det outtalade i konflikten lyftas fram, därigenom kan parterna tillsammans komma fram till konfliktens ursprung. Det är även

viktigt att lösningen blir konkret och får en synlig verkan för parterna, så att konflikten upplevs som utredd.

Nilsson och Waldemarsson (2007) menar att det kan vara svårt att veta om en konflikt är utredd, en konflikt behöver inte vara utredd för att parterna har pratat om den. Det kan hända att konflikter behöver mer tid för att få en konstruktiv lösning och ibland kan nya förslag på lösningar behövas. En konflikt kan även behöva lösas under en längre process där lösningen sker stegvis. Därför är det viktigt att följa upp konflikten och utvärdera hur väl konflikthanteringen fungerar. Det är även viktigt, både för barn och pedagoger, att belysa framgångar i konflikthanteringen. Detta kan vara till hjälp i konflikthanteringen, men även för att parterna ska få en positiv erfarenhet av konflikthantering.

2.6 Kommunikationens betydelse för konflikthantering

Kommunikation betyder enligt Dahlqwist (2004) att *göra gemensamt*, och kan ske både verbalt och icke verbalt. För att förstå konflikter bör vi därmed lägga fokus på hur parterna i en konflikt kommunicerar med varandra, fokus ligger därmed inte på individen utan samspelet i interaktionen. Det är viktigt att fokusera på kommunikationen eftersom både den verbala och den icke verbala kommunikationen lätt kan missuppfattas, eller ge motstridiga signaler, vilket kan leda till konflikter. Därför poängterar författaren vikten av att lära sig mer om kommunikation, vilket leder till ökad social kompetens. Det är också viktigt att lära sig mer om sig själv och få en ökad förståelse för hur man uppfattas av andra. Författaren understryker även vikten av återkoppling i kommunikationen i form av positiv eller negativ kritik. Detta för att individen ska utvecklas och förbättra sin kommunikation i framtiden.

Nilsson och Waldemarsson (2007) menar att konflikthantering alltid sker genom kommunikation. Även Folger m.fl. (2009) skriver att konflikt är ett kommunikationsfenomen som skapas av och formas i interaktionen. Författaren beskriver en kommunikationsmodell, utformad av Gordon som vi har översatt ”Jag har ett problem. När du gör X, resulterar Y, och jag mår Z” (Folger m.fl., 2009:137). Kommunikationsmodellen visar på hur parterna på ett konstruktivt sätt kan förmedla sina känslor där fokus ligger på handlingen och inte på personen i sig. Detta minskar risken att motparten upplever samtalen som ett personangrepp och chansen för god kommunikation ökar. Motparten får därigenom även möjlighet till att redogöra för sin uppfattning av konflikten.

Även Thornberg (2006b) har gjort en studie gällande interaktionens betydelse i konflikthanteringen. Författarens studie är baserad på förskolebarn och visar på hur barn väljer sitt sätt att bemöta och hantera konflikter, beroende på hur motparten reagerar. Det vill säga om motparten reagerade med vänlighet, svarade också de flesta barnen med vänlighet. Om motparten däremot reagerade med aggression svarade även de flesta barnen med aggression. Thornberg menar att barnens konflikthanteringsstrategier inte bara beror på situationen eller individuellt beteendemönster, utan även på hur interaktionen mellan barnen fungerar.

Missförstånd sker, enligt Dahlkwist (2004), ofta när ena parten tar för givet att motparten förstår budskapet. Därför är det viktigt att säga ifrån och prata om sina känslor och även tydliggöra det uttalade budskapet, för att ge motparten möjlighet att förstå vad parten menar. Detta kan vara svårt, eftersom situationen kan upplevas spänd och obehaglig. Det är dock viktigt eftersom alla kommunicerar på olika sätt. Författaren menar att det finns hinder som kan störa kommunikationen, exempelvis att språket är obekant, att budskapet är ofullständigt, att dialogen blir en monolog för självhävdelse, eller att parterna överröstar varandra utan att lyssna. Författaren betonar att det inte alltid är lätt att lyssna och ta till sig det motparten säger. Detta eftersom omkringliggande brus, såsom andra personers kommunikation, buller, eller annat som stör påverkar vår kommunikativa förmåga. Detta är något som omgivningen bör vara medveten om och ta hänsyn till. Författaren menar att ett aktivt lyssnande är ett sätt att undvika missförstånd i kommunikationen. För att kunna vara en aktiv lyssnare bör personen sträva efter att verkligen lyssna på motparten, istället för att endast fokusera på återkopplingen i samtalet. Denna kompetens är något som utvecklas successivt genom livet. Även Nilsson och Waldemarsson (2007) betonar att fokus i kommunikation bör vara på sak och inte person. Genom en sådan kommunikation kan konflikter både förebyggas, och konflikthanteringen kan underlättas genom att parterna är väl införstådda med konfliktens samtalsgrund.

3. Metod

Under metodavsnittet presenteras den forskningstradition studien baseras på, skillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ studie och intervju, samt vår metod och vårt sätt att samla in data och bearbeta denna. Avsnittet innehåller även en beskrivning av studiens förhållningssätt utefter de forskningsetiska principerna.

3.1 Val och beskrivning av metod

Vi valde att använda oss av en kvalitativ metod med en hermeneutisk forskningstradition i vår studie. Data samlades in genom fokusgruppintervjuer och parintervjuer som var inspirerade av fokusgruppsmetoden. Materialet omfattar intervjuer med fyra förskollärare och åtta barn i åldrarna 4-6 år. Samtliga metoder beskrivs här nedan.

3.1.1 Hermeneutisk forskningstradition

Hermeneutisk forskningstradition handlar om att forskaren undersöker ett problemområde och sedan tolkar resultatet, för att på så sätt öka sina kunskaper kring ämnet (Ödman, 2007). Vår studie bygger på en hermeneutisk forskningstradition, eftersom vi är ute efter att tolka barns och pedagogers konflikthanteringsstrategier. Författaren betonar vidare vikten av variation i insamlingen av material, data och erfarenheter, för att på så sätt få flera perspektiv i ämnet. Detta är något vi har tagit hänsyn till och kommer att beskriva här nedan.

3.1.2 Kvantitativ eller kvalitativ studie

Bryman (2002) och Patel och Davidson (2003) beskriver skillnaden mellan en kvantitativ och en kvalitativ studie. En kvantitativ studie fokuserar på statistik och forskarens uppfattning av ämnet. Studien är distanserad, opersonlig och miljön som beskrivs är ofta tillrättalagd. En kvantitativ studie är även generaliserande och därmed makroinriktad. En kvalitativ studie fokuserar på deltagarens egna tankar och idéer angående ämnet. Studien är även processinriktad och miljön är för deltagaren naturligt utformad. En kvalitativ studie djupdyker i ett specifikt ämne mer än en kvantitativ studie, den har alltså en mikroinriktning.

Patel & Davidson (2003) framför dock att det i praktiken är svårt att genomföra en studie som är antingen kvantitativ eller kvalitativ. Under exempelvis en intervju är det svårt att vara så pass lyhörd som en renodlad kvalitativ studie kräver, utan att styras av förbestämda intervjufrågor. Författarna menar att det undersökningsproblem studien har, avgör om det blir en kvantitativ eller kvalitativ studie. Eftersom vi är intresserade av deltagarnas uppfattningar och åsikter, vilket kräver öppna frågor såsom *vad* och *hur* frågor, stärker det vårt val av kvalitativ studie och intervju.

3.1.3 Kvantitativ eller kvalitativ intervjumetod

Johansson och Svedner (2001) menar att intervjumetoden rymmer två sorters intervjuer, den ena kallas för strukturerad intervju, som Bryman (2002) även benämner som kvantitativ, den andra kallas för kvalitativ intervjumetod. Vidare menar Patel och Davidson (2003) och Johansson och Svedner att vid kvantitativa intervjuer är frågorna väl strukturerade och utgår exempelvis från ett fastställt frågeformulär. Vid kvalitativa intervjuer är ämnet förutbestämt,

däremot är intervjufrågorna flexibla. Fokus ligger på att fånga upp deltagarens egna reflektioner, den som intervjuar ställer följdfrågor och vidareutvecklar samtalet.

Johansson och Svedner (2001) framhåller också att det kan vara svårt att vara renodlad i sin metod. Detta eftersom exempelvis nervositet och stress kan göra att en kvalitativ intervju tenderar att bli en muntligt genomförd enkät. Likaså finns risken att en kvantitativ intervju blir helt osystematisk om den som intervjuar tappar fokus på frågorna. Ytterligare aspekter som kan bidra till att intervjuerna inte går som önskat är dels att deltagaren inte talar sanning, eller likaså att den som intervjuar försöker vinkla och pressa fram svar som deltagaren är obekvämd med. Författaren betonar även att det krävs att båda parter är bekväma för att lyckas med en intervju.

3.1.4 Fokusgrupper

Fokusgrupper jämföras, enligt Bryman (2002), ofta med gruppintervjuer. I grunden innebär båda metoderna att intervjuerna har flera deltagare som är aktiva samtidigt. Fokusgrupper är däremot en utveckling och fördjupning av gruppintervjumetoden. ”Fokusgrupp brukar ha betoningen på ett visst tema eller ämnesområde som man fördjupar sig i, medan gruppintervjuer ofta täcker många olika frågeställningar” (2002:324). Detta är grunden till benämningen *fokusgrupper*.

Bryman (2002) skriver även att fokusgrupper ”gör det möjligt för forskaren att skapa en förståelse av *varför* människor tycker som de gör” (2002:326). I andra intervjuer är det som forskare lätt att hamna i orsakerna till deltagarens förhållningssätt eller ställningstagande. Johansson och Svedner (2001) framhåller att genom fokus på deltagarnas erfarenheter och tankar i diskussionen kommer forskaren ofta se *varför*-frågorna i svaret. Därför behöver forskaren inte fokusera på *varför*-frågor i sin formulering, utan kan fokusera på frågor som *vad* och *hur*. Bryman (2002) menar vidare att fokusgrupper bidrar till att deltagarna hjälper varandra med att komma vidare i diskussionerna genom att ifrågasätta sina och andras åsikter.

3.1.5 Att intervju barn

Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) skriver att intervju med barn är ett redskap för att komma närmare barns tankar. Där kan de dela med sig av sina reflektioner om exempelvis en dag på förskolan. Intervju med barnen kan närmast liknas vid ett samtal. För att detta ska vara möjligt krävs att både den som intervjuar och barnen känner sig bekväma med varandra och intervjusituationen. Därför menar författarna att det är viktigt att den som intervjuar känner barnen sedan tidigare, för att på så sätt lättare tolka och förstå det barnen delar med sig av. Utan denna relation finns risken att intervjun inte fungerar så bra, eftersom barnen kan uppleva det obekvämt att prata och dela med sig av sina tankar till en främmande människa. För att nå barnens tankar krävs ömsesidig respekt och att den som intervjuar är flexibel. Det är även viktigt att fånga upp trådarna i samtalet genom att ställa följdfrågor, visa intresse för det barnen berättar, och hjälpa dem att vidga sitt resonemang. För att detta ska ske bör den som intervjuar möta barnen där de befinner sig, och ha ett öppet sinne för vad samtalet kan ge. För att den som intervjuar ska få svar på intervjufrågorna krävs, enligt författarna, att barnet får den tid den behöver för att tänka klart och svara. Detta kan vara svårt då barn ofta behöver

följdfrågor. Även formuleringarna är oerhört viktiga, frågorna bör ställas som öppna frågor. Den som intervjuar bör undvika slutna frågor som endast kan leda till ja och nej, vilket inte utvecklar samtalet. Ju äldre barnen är desto lättare är det att ställa mer specifika frågor. Författarna betonar även vikten av att ställa indirekta frågor, exempelvis varför barnen tror att vissa barn inte får vara med och leka, istället för direkta frågor, 'varför leker du inte med det barnet?'. Författarna menar att direkta frågor ställer stora krav på att barnen ska kunna förklara sig. Om den som intervjuar däremot ställer indirekta frågor, kan den nå samma svar genom att barnen troligtvis känner sig mer bekväma i situationen, och även får möjlighet att berätta mer beskrivande. Barn är ofta mer lättpåverkade än vuxna i en intervju, vilket kräver att den som intervjuar är uppmärksam på om barnen försöker ge svar som den vuxne vill höra, eller om barnen svarar ärligt. Doverborg och Pramling Samuelsson betonar även vikten av att den som intervjuar inte värderar barnens svar som rätt eller fel. Det är istället betydelsefullt att respektera deras tankar eftersom barnens svar är "logiska och självklara utifrån de erfarenheter barnet har" (2000:81). Författarna påstår även att barn tänker konkret, och därför behöver samtalen vara utformade på ett konkret sätt. Detta för att barnen ska få möjlighet att förstå och delta i samtalet.

Den som intervjuar bör enligt Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) reflektera över om den är intresserad av enskilda barns tankar eller en grupps tankar i sitt val av metod. En gruppintervju kan leda till att barnen påverkar varandra genom att ett barns svar kan utvecklas av ett annat, vilket kan ge upphov till fler perspektiv i samtalet. Detta är något som Bryman (2002) identifierar med en fokusgruppsintervju. Doverborg och Pramling Samuelsson menar vidare att gruppintervjuer kan leda till att barnen lär av varandra och utvecklar sina resonemang i ämnet. Gruppintervju ställer stora krav på intervjuaren att alla barn får komma till tals.

3.2 Genomförande

Vi kommer i text nedan beskriva urval, insamling och bearbetning av data samt forskningsetiska principer.

3.2.1 Urval och insamling av data

Vi valde att intervju barn i åldrarna 4-6 år, eftersom dessa barn ofta har ett mer utvecklat språk än de yngre barnen. Detta menar vi underlättar vårt insamlande av data, vilket är något även Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) understryker. Vi valde även att intervju pedagoger som har förskolläro utbildning, eftersom det är yrket vi utbildar oss till. Intervjuerna genomfördes på två olika förskolor i två olika kommuner. Detta gjorde vi för att vi kände pedagogerna och barnen på de två förskolorna, vilket Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) betonar vikten av vid barnintervjuer. Datainsamlingen bestod av två fokusgruppsintervjuer med 3 barn i den ena gruppen, och 5 barn i den andra gruppen. Likaså utfördes två parintervjuer, med totalt 4 pedagoger, som var inspirerade av fokusgruppsmetoden. Intervjufrågorna användes som ett stöd för samtalet, inte som en mall som måste följas (se bilagor 1 och 2). Vi strävade efter att samtalets fokus i intervjuerna skulle vara barnens och pedagogernas reflektioner. Vi ville undvika att leda in deltagarna till

förutbestämda svar och uppmuntrade därför dem till att svara ärligt. För att få deltagarna att lättare samtala om ämnet uppmuntrade vi till att de skulle ge konkreta exempel på konfliktsituationer. Vid barnintervjuerna hade vi några exempel på konkreta konfliktsituationer, men använde barnens exempel i första hand. I barnintervjuerna förstärkte vi bilden av konfliktsituationerna, genom att gestalta dem med hjälp av gosedjur. Detta gjorde vi för att försöka utforma samtalen på ett så konkret sätt som möjligt, vilket Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) påstår är nödvändigt i barnintervjuer. Barnen blev introducerade för två gosedjur som heter Pelle och Lisa. Intervjuaren hade gosedjuret Lisa, som utgångspunkt i frågorna. Barnen turades om att ha det andra gosedjuret, Pelle. Gosedjuren är relativt lika i material och storlek, detta för att barnen inte skulle favorisera någon av dem. Genom att använda gosedjuren gavs möjligheten att på ett avpersonifierat sätt visa hur de tänkte kring konflikthanteringsstrategier, exempelvis om någon puttade gosedjuret. Barnen kunde tillsammans eller enskilt beroende på hur de ville visa, beskriva olika sätt att hantera konflikten.

3.2.2 Bearbetning av data

Under samtliga intervjuer användes en diktafon som redskap för att underlätta bearbetningen av data, vilket Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) menar är fördelaktigt då intervjuaren kan ha full fokus på samtalet med deltagarna. Om samtalet endast skrivs ner finns risken att intervjuaren har svårt att hinna skriva ner allt som sägs. Likaså är det lärorikt för den som intervjuar att i efterhand lyssna på samtalet, för att utvecklas i sin intervjuteknik.

Därefter transkriberades intervjuerna och sammanfattningar skrevs för att underlätta arbetet med analys av resultatet och besvarandet av våra frågeställningar, men även för att få möjlighet att ta del av varandras intervjuer utifrån intervjuarens helhetsperspektiv. Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) menar att det är en fördel om intervjuaren kategoriserar svaren, för att på så sätt likt en karta kunna se hur deltagarna resonerade kring de olika frågorna. Vi kategoriserade därför svaren under ämnesområden. Detta möjliggjorde att vi lättare kunde se likheter och skillnader mellan de svar som de olika intervjuerna gav, få en helhetsbild, och se om vi fått svar på våra intervjufrågor och därmed våra frågeställningar. Därefter gjorde vi även kopplingar till litteraturen. Information som var oväsentlig för studiens syfte och frågeställningar sällades bort, dels i transkriberingen, men också senare i bearbetningen. Ett exempel på detta var då barnen började prata om barnkalas.

3.2.3 Etiska forskningsprinciper

Vi har tagit hänsyn till de forskningsetiska principerna som Vetenskapsrådet (2011) beskriver. Det innebär att vi har informerat deltagarna och låtit dem påverka förutsättningarna för deras deltagande. Vi har inte värderat deltagarnas ställningstagande, utan förhållit oss opartiska. Data som samlats in berörs av tystnadsplikt, vilket innebär att samtliga deltagare har beskrivits med fiktiva namn i transkriberingen. Data som samlats in lånas inte ut för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften. Vi har även utformat ett samtyckesformulär (se bilaga 3), som har informerat barnens vårdnadshavare om studiens syfte och de forskningsetiska principerna. Barnens vårdnadshavare har accepterat deras deltagande och skrivit under samtyckesformuläret.

4. Resultat och analys

Syftet med denna studie var att belysa hur konflikter mellan barn kan uppfattas och hanteras i förskolan. Syftet var även att beskriva några barns och pedagogers konflikthanteringsstrategier. Här nedan kommer vi att presentera resultatet utifrån våra frågeställningar, för att därefter utifrån den hermeneutiska forskningstraditionen tolka och analysera det.

4.1 Hur barn uppfattar och hanterar konflikter

Begreppet konflikt var obekant för barnen, därför användes ordet bråk i fokusgruppsintervjuerna. Barnen sammankopplar ordet bråk med att slåss, puttas, nypas, och räcka ut tungan, eller säga något fult. Deras exempel visar på att bråk kan uttryckas både verbalt och fysiskt, vilket innebär att barnen är medvetna om att konflikter kan ha olika sidor och kan skilja sig från varandra. Barnens uppfattning av begreppet liknar Svenska Akademiens Ordboks (2011) definition och Thornbergs (2006a) förklaring av begreppet konflikt.

Samtliga barn var överens om att det inte är snällt att bråka, och ett av barnen sa att ingen får slåss med en legobit. Barnen förknippar bråk med obehagliga känslor och ledsamhet. "Det är bara dumt" förklarar ett av barnen, ett annat barn sammanfattar och säger "Men om vi säger så här, att man får inte slåss och så". Barnen tycker att bråk är tråkigt, deras fokus ligger helt på att ha roligt och att kunna fortsätta leka. Några barn upplever även att bråk kan förknippas med ilska. Barnen upplever känslan av att vara arg, eller då någon är arg på dem, som något negativt. Ett av barnen uttrycker det genom att säga; "Ibland blir jag arg, då blir jag illröd i ansiktet" och spänner sig i kroppen. Ett annat barn tycker att det gör ont när man bråkar, det känns i kroppen och i magen. Barnet uttrycker även att det gör ondare i kroppen om någon annan slår på barnet, än om barnet råkar slå sig själv. Barnen uppfattar därmed att konflikter kan vara känslomässiga och fysiska, vilket är något som till viss del kan sammankopplas med Linds (1995), Thornbergs och Nilsson och Waldemarssons (2007) kategoriseringar av begreppet konflikter. Detta eftersom samtliga har beskrivit någon form av känslomässiga konflikter, även om de har kategoriserat begreppet på olika sätt.

Barnen ger exempel på konflikter som kan kopplas till Thonberg (2006a) beskrivning av konstruktiva och destruktiva konflikter. Ett barn berättar att det oftast är de barn som är bästa kompisar som bråkar, eftersom de blir osams i leken. Samma barn uppmärksammar även att det kan bli allvarliga följder av att bråka; "om man kör på någon så kanske den slår i huvudet i vägen, och då kan det va något fel, eller så kan hela huvudet gå sönder och då kan man dö". Detta visar på att barnen är medvetna om att konflikter kan komma till uttryck i ett destruktivt beteende och få allvarliga följder.

I samtalet framför barnen mycket tydligt att de helst vill undvika bråk och vill snabbt återgå till leken, vilket även Ljungbergs (1998) studie visar på. Guvå (1998) betonar lekens

betydelse för barns utveckling av den sociala kompetensen och konflikthantering. Ett exempel kan vara då leken innehåller många moment såsom turtagning, vilket kräver att barnen lär sig att hantera situationen.

4.2 Hur pedagoger uppfattar och hanterar konflikter

Det finns en skillnad när det gäller hur pedagogerna uppfattar begreppet konflikter i vår studie. Några pedagoger upplever en skillnad på bråk och konflikter. Bråk är något som kan upptrappas och leda till en konflikt. När ett barn tar ett annat barns leksak, så upplever pedagogerna situationen som ett bråk. Detta menar de sedan kan utmynna till en konflikt, om de börjar bråka ännu mer, eller då många småsaker byggs upp till en enda stor konflikt. En annan pedagogs definition av begreppet konflikt är; ”när det uppstår en meningsskiljaktighet i någon form” då det är ”två eller flera parter som tycker olika om saker”. Pedagoger menar att det också kan innebära att några har tänkt olika i en situation. Detta stämmer överens med Folgers m.fl. (2009) resonemang utifrån de fyra infallsvinklarna av interaktionens betydelse för konflikters utveckling. Pedagogernas definition av begreppet konflikt i övrigt stämmer väl överens med Svenska Akademiens Ordboks (2011) och Thornbergs (2006a) beskrivning av begreppet. Pedagogerna beskriver att konflikter och konflikthantering är en process, vilket kan liknas med Lennér Axelsson och Thylefors (1996) förklaring av konflikthantering. Några pedagoger menar även att konflikter kan ske handgripligen.

Samtliga pedagoger anser även att konflikter kan vara både positiva och negativa, kan ske på olika plan, och kan uttryckas på olika sätt, vilket bland annat Folger m.fl. (2009), Nilsson och Waldemarsson (2007), och Thornberg (2006a) anser. Konflikter är utvecklande, samtidigt som det är något mycket jobbigt. Folger m.fl. och Lundström (2008) bekräftar detta, och menar liksom samtliga pedagoger att konflikter kan leda till en förändring, och på så sätt ett lärandetillfälle för både barnen och pedagogerna. Barnen lär sig förhoppningsvis vad de kan tänka på nästa gång, exempelvis då ett barn tränger sig fram när alla barn vill se något. Likaså lär barnen av varandra, genom att exempelvis ett barn ser att ett annat barn flyttar på sig och låter andra barn få se, så kan barnet efter ett tag göra samma sak. Konflikter kan leda till utveckling för pedagogerna när de exempelvis uppmärksammar att de behöver ändra på förskolans struktur då den bidrar till konflikter. Ett sådant exempel kan vara hur pedagogerna organiserar matsituationerna. Några pedagoger menar även att konflikter har en negativ klang, då det ofta handlar om upprörda känslor.

Pedagogerna påpekar vikten av att anpassa sitt sätt att hantera konflikten efter barnet, vilket även Folger m.fl. (2009) tycker är viktigt. En av pedagogerna sa att ”det finns ju ingen patentlösning för någonting, för någon konflikt, så är det ju”. Alltså kan ett sätt att hantera konflikten vara effektivt i en situation, men det behöver inte fungera en annan gång. Allt beror på kontexten, parternas sociala kompetens, och deras sätt att hantera konflikten. Vissa barn kan ha specifika svårigheter med att exempelvis sätta sig in i andras perspektiv, eller ser enbart vad motparten gör mot en själv och inte vad denne gör mot motparten. Dessa situationer, menar Thornberg (2006a), kan skapa en högre risk för att konflikten uttrycks destruktivt, och kan enligt Nilsson och Waldemarsson (2007) bli dolda. I de situationer där

barnen har vissa svårigheter i konflikthanteringen, menar pedagogerna att det är oerhört viktigt att de är med och stöttar och synliggör konflikten och dess innebörd på ett konkret sätt för barnen. Likaså poängterar en pedagog att en situation som upplevs bagatellartad för vuxna, kan i själva verket upplevas som viktig för barnet. Därför menar pedagogerna att det är viktigt att ta barnen på allvar och vara uppmärksam på deras känslor. Andra pedagoger betonar att oavsett hur stor eller liten konflikten är, så är det oerhört viktigt att hantera den och reda ut kärnan i konflikten. Detta är något som även Larsson (1993), Lind (1995) och Lundström (2008) betonar. Lind menar vidare att detta ingår i pedagogernas yrkesuppdrag, vilket innebär att de är olämpligt att vara konflikträdd, vilket några pedagoger instämmer med. Thornberg (2006a) menar vidare att det är pedagogernas ansvar att barnen utvecklas i sin sociala kompetens och förmåga att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt. Detta arbete är också nödvändigt för att minska de tillfällen som pedagogerna behöver gå in och stoppa konflikterna, vilket är den sista av fyra nivåer i Cohens konflikthanteringspyramid (Hakvoort, 2010), se sida 6.

Samtliga pedagoger upplever att det är stressande när barn är i konflikter, detta eftersom konflikterna har en tendens att uppstå när det är mycket som händer samtidigt. Pedagogerna menar att hanteringen av konflikter är ett dilemma. Detta eftersom det ibland kan vara svårt att hinna med att ge den kvalitativa tid och det stöd barnen behöver, för att hantera konflikten på ett positivt och konstruktivt sätt. Vid dessa tillfällen känner pedagogerna att de är otillräckliga. Samtliga pedagoger upplever att vissa konflikter sker på grund av deras rutiner och strukturer över dagen. De poängterar att det är viktigt att pedagogerna reflekterar och hela tiden söker nya praktiska lösningar för att få det bättre. Några pedagoger poängterar även att de inte påstår att de är perfekta pedagoger, utan att de enbart är människor som försöker göra sitt bästa. De understryker däremot vikten av att vara en professionell förebild för barnen och fokusera på sitt arbete i barngruppen. Åhs (1998) håller med om detta dilemma och instämmer med att pedagogerna har en stor arbetsbörda, vilket kan leda till att pedagogerna får svårt att hitta en balans, samtidigt som de bör sträva efter att vara professionella pedagoger. För att pedagogerna ska få möjlighet att räcka till, menar de att det krävs att de hjälps åt i arbetslaget. Några pedagoger menar att en fördel med det är att alla pedagoger inte får slut på idéer samtidigt. Samtliga pedagoger framhåller, likt Åhs och Dahlkwist (2004), att ett gemensamt förhållningssätt och ett öppet klimat kollegorna emellan underlättar arbetet med att skapa en trygg förskoleverksamhet.

Några pedagoger menar att det är väldigt varierande hur barn uppfattar konflikter. Några barn tycker det är jobbigt, andra påverkas knappt och det bara rinner av dem, och några kanske inte förstår att det har uppstått en konflikt överhuvudtaget. Andra pedagoger anser att barn inte spontant delar med sig av sina tankar om hur de upplever att vara i en konflikt. Det är först när pedagogerna sätter sig ner och pratar med barnen som det kan komma fram. Barn kan ibland ha svårt att förklara sina känslor. Samtliga pedagoger menar att detta försvårar hanteringen av konflikten. Därför betonar de att det är viktigt att de bemöter barnen utefter deras behov, finns närvarande, och hjälper barnen att sätta ord på sina känslor. Någon pedagog ger exempel på att barnen istället kan säga, det gör ont i magen när mamma och pappa bråkar, att ingenting är roligt, eller att det inte är roligt att leka. Även Folger m.fl.

(2009) betonar vikten av att hjälpa barnen att uttrycka sina känslor. Författaren instämmer med att barnen behöver bemötas olika eftersom alla människor är individer och därmed hanterar konflikter olika. Folger m.fl. betonar vikten av att barnen lär sig att uttrycka sina känslor, då de anser att det är en förutsättning för att barnen ska kunna hantera konflikter på ett effektivt sätt i framtiden.

Det finns en skillnad när det gäller hur pedagogerna uppfattar barnens medvetenhet om följderna av sina handlingar i konfliktsituationer. I en av intervjuerna menar pedagogerna exempelvis att barn kan ha svårt att förstå att det gör ont på det andra barnet som blir puttat. I den andra intervjun menar dock pedagogerna att barnen är väl medvetna om vad deras handlingar får för konsekvenser. De vet också vad de får göra och inte får göra, men i stridens hetta kan de däremot ha svårt att behärska sig. Däremot menar samtliga pedagoger att det är viktigt att de är med och stöttar och försöker ge barnen olika verktyg för att hantera sina känslor, men också för att uttrycka dem. En pedagog beskrev ett exempel där ett barn suckade tungt, skakade av sig lite irriterat, och visade med hela sin kropp att det var väl medvetet om att det inte var acceptabelt att göra så som det gjorde.

Några pedagoger har märkt att de har många jag-starka barn, vilket innebär att barnen värnar om sitt eget jag mer än att tänka på andra i sin omgivning. De poängterar vikten av att barnen är jag-starka så att de kan hävda sig, men menar att detta inte får gå för långt. Samtidigt som barnen ska sträva efter att vara starka i sig själva, så bör de acceptera, respektera och visa hänsyn för varandra. Eftersom de anser att detta är något som tillhör barns utveckling, är det därför något viktigt att stärka och uppmuntra. Pedagogerna upplever att jag-starka barn bidrar till att det oftare uppstår konflikter. De betonar av den orsaken att det är deras uppgift att förmedla en balans mellan dessa för barnen.

4.3 Barns konflikthanteringsstrategier

Barnens konflikthanteringsstrategier skiljer sig till viss del åt, men en gemensam faktor är dock att barnen vill undvika bråk för att kunna fortsätta leka. Barnen nämner flera konstruktiva sätt att hantera konflikter på, vilket Ljungbergs (1998) studie också visar på. Däremot beskriver samtliga barn från en av fokusgruppintervjuerna strategin att *slå tillbaka*, vilket visar på att barnen även använder sig av destruktiv konflikthantering. Barnen är däremot överens om att denna strategi inte är tillåten att använda. Trots det uttrycker barnen, likt Thornberg (2006a), att det ibland kan vara svårt att kontrollera sina känslor, vilket leder till en destruktiv konflikthantering och de slår tillbaka ändå. Ett barn menar att ”man vill bara slå med knytnävarna”. Det är vid dessa tillfällen som Hakvoort (2010), utifrån Cohens konflikthanteringspyramid (s. 6), menar att pedagogerna har ett stort ansvar att gripa in och stoppa.

Barnen menar att det är först när motparten inte lyssnar, eller konflikten blir för svår att hantera som de kan *säga till en pedagog* eller *be något annat barn om hjälp*. Att be någon annan om stöd är för några av barnen de viktigaste och vanligaste strategierna. Ett barn berättar att ”*då kan man prata*”. Andra barn menar att dessa strategier enbart används då

konflikten blir svår att hantera. Detta visar på att barnen är medvetna om kommunikationens betydelse för att hantera konflikten, vilket Dahlkvist (2004) och Folger m.fl. (2009) betonar. Ett barn beskriver en situation där de vill ha stöd av en pedagog:

Alla barn - För att vi, sen om någon bråkar, så springer vi snabbt och säger till fröken!

Barn 1 – Tänk om Barn 2 och jag skulle bråka med någon med.

Barn 2 – Ja, och slå på någon av din grej.

Barn 1 – Då kanske jag slår han på handen.

Barn 2 – Ja, då måste vi säga till fröken!

Hakvoort (2010) beskriver, med hjälp av Cohens konflikthanteringspyramid (s. 6), vikten av att pedagogerna ingriper i konflikten. Barnen upplever att det känns bättre när pedagogerna ingriper, vilket inger trygghet. Tre olika barn har exempel på hur pedagogerna kan säga ”då pratar de med den som har slagit någon, då känns det lite bättre och nästa dag kanske de blir kompisar igen”, ”så får man inte göra barn, krama varandra nu”, eller ”nu får någon vara lite ifred”.

Ytterligare två strategier som barnen säger sig använda är att *kramas* eller *att säga förlåt*. På en förskola menade barnen att pedagogerna ville att barnen skulle kramas och bli sams. Thornberg (2006a) menar att ordet förlåt först kan lösa konflikten om parterna verkligen menar det, och inte endast säger förlåt för att de känner sig tvingade till det.

Ett annat barn menar också att det är bra om de kan *försöka lösa konflikten själva*, och inte ropa på pedagogerna hela tiden. Något barn menar att *barn brukar komma till denne och be om stöd* i konflikten. Några barn säger även att *de säger till en pedagog då de ser andra barn bråka*. Ytterligare ett barn säger att de kan *säga till dem som bråkar* och säga ”så får man inte göra”. Detta visar på att barnen är socialt och empatiskt kompetenta, och vill sina medmänniskor väl, vilket är något som Dahlkvist (2004) menar är nödvändigt för att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt. Med anledning av barnens goda kompetens går de in som medlare, vilket är den tredje av nivåerna i Cohens konflikthanteringspyramid (Hakvoort, 2010), se sida 6.

Nilssons och Waldemarsson (2007) skriver att konflikthanteringen bör leda till en synlig verkan. Ett av barnen i intervjuerna menar att det kan vara bra med *regler*, och uppmärksammade att de hade gjort egna regler på förskolan. En pedagog hade då skrivit ner det som barnen hade sagt, och ett av barnen hade illustrerat det skrivna ordet med bilder. Barnet hade bland annat ritat att det var bra att ge ett äpple till någon och att man fick kramas. Barnet hade även ritat någon som slogs, ströp och sparkades, vilket sedan kryssades över eftersom det inte var tillåtet att göra. Dessa regler hade barnen därefter satt upp i ett av de rum som de leker i.

4.4 Pedagogers konflikthanteringsstrategier

Samtliga pedagoger anser att strategier i konflikthantering är när de har en gemensam plan som har utarbetats av arbetslaget, och beskriver vilket gemensamt förhållningssätt de bör ha till konflikter och konflikthantering för att dessa ska nå en lösning. Några pedagoger menar att dessa strategier arbetas fram då en viss typ av konflikt förekommer ofta, exempelvis att bitas. Dessa pedagoger gör även skillnad på att hantera en konflikt och att ha en strategi för den. Att hantera är själva handlingen, en strategi är hur pedagogerna ska förhålla sig till konflikten i handlingen. En pedagog menar även att en strategi är något som de kan ha med sig och luta sig tillbaka på, vilket inger trygghet. Detta menar pedagogen är viktigt för att de ska kunna agera utan att behöva stanna upp en längre tid vid varje konflikt och reflektera över agerandets olika konsekvenser. Däremot betonar pedagogen att varje konflikt är unik och kräver sin specifika hantering, därför kan de olika strategierna behöva utvecklas och förändras. Pedagogernas definition av konflikthantering påminner till viss del om Lennéer Axelssons och Thylefors (1996) redogörelse av vad en konfliktlösning är, genom att pedagogerna drar paralleller med konflikthantering och dess lösning. En del pedagogers definition kan liknas med författarnas beskrivning av konflikthantering.

Vikten av arbetslagets kontinuerliga samtal om konflikter som sker är något som pedagogerna poängterar. Detta eftersom de menar att arbetslaget kan ha olika syn på och upplevelser av konflikter. Några pedagoger menar att det även är viktigt att arbetslaget kommer överens om vilken barnsyn de har. De menar att barnsynen påverkar hur deras förhållningssätt gällande konflikthantering kommer att vara. Samtliga pedagoger poängterar därför vikten av att vara enade som arbetslag. En pedagog understryker att det inte behöver betyda att alla ska tycka lika. Oavsett om de är överens eller inte, så strävar de efter att komma fram till ett gemensamt sätt för hur konflikterna ska hanteras just nu. Detta är något som Dahlkvist (2004) och Åhs (1998) håller med om. Åhs menar vidare att arbetslagets värderingar påverkar deras sätt att arbeta. Därför är det viktigt att pedagogerna får den tiden som behövs för att diskutera kring detta. Dahlkvist och Johansson (2005) poängterar vikten av att skapa en vi-känsla och att vara enade i arbetslaget och menar att detta bidrar till ett mer professionellt arbete.

Strategierna som pedagogerna framför, har framförallt utarbetats utifrån den utbildning och erfarenhet de har fått genom åren som yrkesverksamma pedagoger. Några pedagoger har även på eget initiativ läst litteratur som grundar sig på beprövad yrkeserfarenhet och forskning. Deras kommun anordnar även olika kompetenshögjande samlingar där de får tillfälle att diskutera med andra pedagoger i kommunen. Pedagogerna menar att dessa diskussioner tillsammans med arbetslagets diskussioner har varit oerhört viktiga i arbetet med att utforma strategier. De har även gått olika fortbildningskurser, som har bidragit till att hitta nya strategier i konflikthanteringen. Andra pedagoger har, på kommunens initiativ, deltagit i kurser med fokus på matematik och svenska. De menar att detta har hjälpt dem i konflikthanteringen eftersom språket är grunden för att kunna kommunicera och därigenom kunna hantera konflikter på ett konstruktivt sätt. Att skapa en stadig grund med hjälp av utbildningar och yrkeslivsfarenheter är något även Folger m.fl. (2009) betonar vikten av. Pedagogerna börjar varje hösttermin med att fokuserar på att lära känna barnen, för att

därefter försöka komma fram till strategier. Detta är något som Lundström (2008) påstår är vanligt förekommande. Vid de tillfällen då pedagogerna upplever att de saknar strategier för en viss situation, finns det möjlighet att kontakta en specialpedagog. De har även en regel inom arbetslaget, vilken är att aldrig blunda för en konflikt, utan alltid gå in och vara ett stöd. De menar att de har ett vuxenansvar och att de är föredömen för barnen. De framhäver att förskolans uppdrag enligt läroplanen (Skolverket, 2010) är att skapa en trygg förskola. Pedagogerna gör därför regelbundna kvalitetsundersökningar som visar på hur väl barnen känner trygghet i förskolan. Dessa undersökningar står sedan till grund för hur pedagogerna väljer att organisera och utveckla verksamheten och deras bemötande gentemot barnen.

Pedagogerna menar att konflikthantering bör grundas på förskolans värdegrund och likabehandlingsplan. Detta eftersom de anser, likt Thornberg (2006a), att konflikter handlar om normer och värden. Pedagogerna från en av intervjuerna berättar att deras likabehandlingsplan är utformad efter verksamhetens behov, exempelvis med fokus på att inget barn ska uppleva att de andra barnen inte vill hålla dess hand när de går två och två i led.

En av förskolornas pedagoger menar att det är viktigt att ha förebyggande strategier för konflikthantering, vilket även Hakvoort (2010) håller med om och utvecklar genom Cohens konflikthanteringspyramid, se sida 6. En förebyggande strategi de har är att pedagogerna *pratar om olikheter och likheter* tillsammans med barnen. De betonar vikten av att barnen lär sig att acceptera och uppskatta varandras olikheter och likheter och se det som en tillgång, vilket även Thornberg (2006a) menar är något som en konstruktiv konflikthantering kräver. En annan förebyggande strategi pedagogerna har, är att *höja statusen* på situationer som för tillfället har lägre status, exempelvis att stå sist i ett led. Vid dessa tillfällen är pedagogerna tydliga med att poängtera de olika positionerna i ledet, vilket gör att inte bara den som står först får uppmärksamhet, utan alla. Genom detta tillvägagångssätt avdramatiserar och avleder de barnen att tänka på annat, och undviker konflikten som skulle kunna handla om vilket barn som har högst status genom att stå först. En tredje förebyggande strategi är att använda sig av *konkreta redskap*, genom exempelvis en docka eller böcker. Pedagogerna menar att dockan kan komma på samlingar där hon berättar om en konflikt och ber barnen om hjälp. Böcker kan innehålla olika konfliktsituationer där berättelserna kan göra så att barnen känner igen sig. På detta sätt får barnen samtala om konflikter på ett avpersonifierat och avdramatisera sätt. Detta kan i sin tur leda till att barnen blir medvetna om olika känslor som kan uppstå i en konflikt, som till exempel hur det kan kännas att vara de olika parterna i konflikten. De kan även tillsammans komma fram till olika lösningar för att reda ut konflikten. Att vara medveten om olika känslor, motpartens perspektiv, och att hitta lösningar, är något Thornberg anser som ytterligare några av de förutsättningar som krävs för en konstruktiv konflikthantering. Även Hakvoort (2010), som utgår från Cohens konflikthanteringspyramid, och Folger m.fl. (2009), som utgår från både Gordons kommunikationsmodell och Waltons effektiva konflikthantering, hävdar att detta är något som krävs för en god konflikthantering. Ytterligare en förebyggande strategi är att *låta barnen vara delaktiga i förskolans arbete kring konflikthantering*, vilket Thornberg menar bidrar till att barnen utvecklas i sin kompetens att hantera konflikter. Ett exempel på detta är när barnen själva tog initiativ till att skriva egna regler på förskolan. Pedagogerna menar att de brukar *återkomma till barnens regler* när de

medlar i en konfliktsituation. Då påminner pedagogerna barnen om att detta är emot förskolans regler, vilka de själva tidigare har bestämt. Pedagogerna upplever att barnen har lättare att reda ut konflikten vid dessa tillfällen, än då en pedagog säger åt barnen hur de ska göra. Att pedagogerna är konkreta i sitt sätt att göra barnen delaktiga i konflikthanteringen, är något som Nilsson och Waldemarsson (2007) betonar vikten av.

En annan viktig förebyggande strategi i konflikthanteringen är enligt samtliga pedagoger att ge mycket *positiv respons* till barnen och följa upp barnens positiva initiativ. Genom att få uppmärksamhet på det positiva, och låta barnen få höra att de är kompetenta barn med bra personligheter, menar pedagogerna att de minimerar risken för ett negativt beteende. Dahlkvist (2004) menar även att det är viktigt att ge beröm och positiva kommentarer för att stärka självbilden. Detta är viktigt eftersom författaren menar att självbilden sedan påverkar hur personens sociala liv utvecklas. Dahlkvist och Sigsgaard (2003) menar vidare att ett ständigt negativt bemötande kan leda till destruktiva beteenden i det sociala livet. Detta kan kopplas till Nilssons och Waldemarssons (2007) resonemang om öppna respektive dolda konflikter. Ett destruktivt beteende kan leda till att kommunikationen i konflikten blir bristfällig, vilket i sin tur leder till att konflikten blir dold. Detta eftersom kommunikation och öppen dialog är en förutsättning för att den ska lösas.

Eftersom det är pedagoger från två olika förskolor som har intervjuats skiljer sig deras strategier till viss del åt. De har däremot gemensamma tankar och förhållningssätt kring konflikthanteringen. Samtliga pedagoger betonar vikten av att lära barnen att *prata om konflikten*. I detta samtal betonar pedagogerna vikten av att lyssna och inte bara berätta sin version av konflikten. De strävar efter att barnen ska lära sig att lyssna på sin motparts version av konflikten, för att på så sätt kunna förstå och hitta en lösning. Därför arbetar pedagogerna mycket med att försöka konkretisera detta genom bland annat *samtal om känslor*. Då är det viktigt att pedagogerna bekräftar för barnen att det är tillåtet att uttrycka sina känslor, men det ska inte ske på någon annans bekostnad. De understryker även vikten av att pedagogerna uttrycker sina känslor och talar om dem för barnen. Samtliga pedagoger menar även att det är viktigt att *alltid respektera barnen och deras känslor* och att *lägga fokus på sak och inte på person*. De menar att det inte leder någonstans att vara dömande och anklagande. Därför är *öppna frågor* oerhört viktiga i samtalet med barnen. En pedagog ger exempel på hur-frågor; ”Hur tror du det barnet upplevde det?”, istället för varför-frågor ”Varför gjorde du så!?”. En pedagog berättade även att barn många gånger kan ha svårt att förstå ordet varför, på det sättet utgör det hinder i kommunikationen i konflikthanteringen. Varför-frågor kan även upplevas som anklagande och skuldbeläggande för barnen, detta kan i sin tur leda till att de låser sig. På grund av detta menar Doverborg och Pramling Samulesson (2000) att det är oerhört viktigt att ställa öppna frågor och följdfrågor, för att visa att de intresserar sig av barnens perspektiv. Dessa strategier kan förenas med Dahlkvist (2004) resonemang om pedagogernas ansvar för barnens utveckling, gällande konstruktiv konflikthantering, och att respektera barnens känslor. Pedagogerna och Dahlkvist, menar att vuxna är förebilder för barnen och ska därför vara goda exempel på socialt kompetenta individer. Thornberg (2006b) betonar detta och hävdar utifrån hans studie att barnen handlar på det sätt de blir bemötta i en konflikt.

Att *handleda barnen att själva lösa konflikterna* är en strategi som beskrivs. En pedagog berättar att de brukar säga detta till barnen, och vid de tillfällen detta inte är möjligt påtalar de lösningen att *gå till en pedagog*. Målet är att de en dag ska klara av det själva. Vissa tillfällen klarar barnen det själva, men ofta får pedagogerna hjälpa dem genom att leda samtalet. Pedagogerna framhåller även att andra barn kan vara medlare åt varandra i konflikter. Ett exempel kan vara då ett tredje barn kan ha sett konflikten och tillkallar en pedagog. De menar vidare att detta barn kan vara med i samtalet när de inblandade pratar om konflikten med pedagogerna, för att på så vis framföra sin upplevelse av konflikten. Likaså kan ett tredje barn hjälpa parterna att komma på en lösning så de kan fortsätta leka. Hakvoort (2010) menar att detta är viktigt för att undvika att konflikten utvecklas till en negativ spiral som Folgers m.fl. (2009) beskriver utifrån de fyra infallsvinklarna. Hakvoort menar vidare att barnen behöver kunskap i konflikthantering för att kunna hantera den. Av den anledningen bör pedagogerna vara delaktiga, på ett eller annat sätt, för att ge stöd under hela konflikthanteringsprocessen.

Samtalen om konflikten kan enligt några pedagoger konkretiseras mer genom exempelvis ett *seriesamtal*. Under samtalet har pedagogerna och barnet en dialog om vad som hände och de olika parternas känslor i konflikten, samtidigt som pedagogerna ritar upp allt i olika sekvenser med hjälp av streckgubbar och ansiktsuttryck. När de kommer överens om att något inte är bra att göra, exempelvis då ett barn blir ledsen när barnet skriker, så ritar de ett kryss över denna bild. Barnet får då se hela konflikten visualiserad, vilket gör det lättare för barnet att se helhetsbilden i konflikten på ett konkret sätt, vilket i sin tur underlättar för barnet att kunna sätta sig in i motpartens perspektiv. Slutligen samtalar de om hur barnet kan göra för att det ska bli bra igen. Då kan barnet själva säga "jag säger förlåt och frågar om han/hon vill vara med och leka". Denna strategi kan styrkas av bland annat Lundströms (2008) resonemang om vikten av att barnen sätter sig in i motpartens perspektiv för att de på så sätt ska få en djupare förståelse för konflikten.

Pedagogerna från en av intervjuerna menar att barnen kan ha svårt att våga säga ifrån. Därför har de arbetat fram en strategi som kan vara till hjälp, *stopptecknet*. Detta tecken innebär att barnet eller pedagogerna gör som en polis gör stopptecken med handen, och säger "stopp" till motparten. Ibland kan även teckenspråkstecknet för sluta användas, som ytterligare en förstärkning. Denna strategi förstärker eller ersätter det sagda ordet på ett konkret sätt. Stopptecknet betyder att alla ska stanna upp och sluta, för att sedan ha möjlighet till att samtala om konflikten. Pedagogerna menar att de kan använda denna strategi både då ett barn behöver extra konkreta strategier, men även då vissa barn får många tillsägelser. Genom att använda sig av denna strategi, menar pedagogerna att risken minskar för att deras ingripande upplevs som tjatiga. Att barnen ska lära sig att säga ifrån är något även Dahlkwist (2004) menar är viktigt i konflikthanteringen. Genom att använda sig av denna strategi får barnen lättare att våga säga ifrån.

Att *göra förlåt*, istället för att tvinga barnen att *säga förlåt* är också en strategi som tas upp. Det är däremot enbart några av pedagogerna som nämner detta som en strategi. Pedagogerna menar att ordet i sig inte har någon betydelse, förrän personen i fråga verkligen menar det. De hävdar att det framförallt kan vara svårt för barnen säga förlåt när de är mitt uppe i konflikten,

och kan därför upplevas kränkande när de blir tvingade. Däremot anser samtliga pedagogerna att det är viktigt att en pedagog senare på dagen *följer upp konflikten*, och ser till att barnen pratar om konflikten eller på annat sätt får dem att må bra igen.

Genom att läsa av situationen vet samtliga pedagoger om *de behöver ingripa* eller inte, i en konflikt. Vid de tillfällen barnens samtal är sårande, kränkande, eller då barnen tar till handgripliga lösningar ingriper dock pedagogerna direkt, vilket kan utvecklas med hjälp av Cohens konflikthanteringspyramids fjärde nivå (Hakvoort, 2010), se sida 6. Ett exempel kan vara där ett yngre barn börjar nypa tag i ett äldre barn. Då ingriper en pedagog och hjälper det äldre barnet att hantera situationen på ett bra sätt, samtidigt som pedagogen markerar för det yngre barnet att det inte är okej att nypas. Några pedagoger betonar att det är viktigt att pedagogerna *avvaktar och ser hela konflikten innan den ingriper*. Detta för att barnen ska få en chans att själva reda ut konflikten. Även Hakvoort menar att detta är viktigt, eftersom barnen annars aldrig får chansen att utmana sin förmåga att hantera konflikten eller medla i andras konflikter. Några pedagoger uppfattar att deras ingripande i konflikter upplevs positivt av barnen. De menar att barnen är medvetna om att det har "kört ihop sig" när de exempelvis börjat ta till handgripligheter. En pedagog påpekar att det kan skilja sig från barn till barn, vissa vill inte att någon annan ska ingripa eftersom de vill ha kontrollen och styra konflikten så att de får som de vill. De menar att en del barn kan utstuderat skapa en konflikt och vända den till sin fördel. Vid dessa tillfällen vill de troligen inte att pedagogen ska ha sett situationen och att den ingriper. Trots att dessa och andra konflikter kan vara svåra att hantera menar pedagogerna att deras inställning bör vara positiv och konstruktiv, där de ser möjligheterna. Detta betonar även Dahlkwist (2004) vikten av.

Några pedagoger har även märkt att det är till en fördel om *pedagogerna finns med i rummet* där barnen leker, vilket har blivit en strategi för att underlätta barnens konflikter. Pedagogerna behöver inte alltid vara med i barnens lek, utan kan bara finnas i periferin för att ha uppmärksamhet på vad som händer. I vissa fall går de in och *avleder barnens lek med nya infallsvinklar* då de ser att det eventuellt håller på att utvecklas en konflikt. Vid tillfällen då det har uppstått en konflikt i en lek, kan det behövas att de sitter med i rummet en stund. När leken börjat fungera på ett positivt sätt kan pedagogerna dra sig ut i periferin igen.

Situationer där ingen pedagog har sett konfliktens ursprung, kan vara särskilt svåra. Några pedagoger menar att det kan ligga flera möjliga bakomliggande orsaker till barnens beteende, det kan exempelvis handla om dagsformen, att barnet har sovit dåligt eller är förkyllt. Även Thornberg (2006a) menar att det är viktigt att se de bakomliggande orsakerna i en konflikt. Eftersom det kan finnas flera bakomliggande orsaker till barnens beteende, betonar samtliga pedagoger vikten av att verkligen *lyssna på varje individuell part* i konflikten. Andra pedagoger hävdar att dessa situationer först kan få en lösning när de individuella samtalen har ägt rum. En pedagog ger då ett förslag på ett tillvägagångssätt för att få barnen att berätta, och därefter kunna se helhetsbilden av konflikten:

'Nu är det ni som vet hur det här har gått till och ska jag kunna hjälpa er så måste ni berätta för mig.' [...] Då samlade jag båda sen och sa 'nu när ni har berättat lite var, så har jag uppfattat det så här...'

Några pedagoger upplever att det är vanligt att barnen tar till handgripligen i konflikter, som ett sätt att lösa problemet. Pedagogerna menar dock att det skiljer sig åt i hur ofta detta förekommer i barngruppen. En pedagog berättar om ett exempel då ett barn har tagit till handgripligheter i första taget och pedagogen säger till barnet, varpå barnet säger; "Ja, men jag sa ju till hon! Jag sa ju till hon en gång, men hon lyssnade inte, och då gjorde jag!". När barnet då har använt strategin att först prata, så menar pedagogen att barnet har kommit ett steg längre i sin kompetens att hantera konflikter. När barnen blir äldre menar pedagogen att barnen förhoppningsvis har utvecklat sin sociala kompetens till den grad att de kan resonera på följande vis, "även om jag inte får som jag vill så löser vi konflikten på detta sättet denna gången". Ibland menar pedagogerna att det kan vara precis tvärtom, då en del barn inte på något vis kan komma överens om någon lösning på konflikten. Då menar pedagogen att det först blir bättre när de *låter barnen leka separat en stund* för att vid ett senare tillfälle följa upp konflikten. Dahlkwist (2004) håller med om detta eftersom det ibland kan vara svårt att diskutera konflikten när parterna är mitt uppe i den, de bör därför få tillfälle att lugna ner sig. Detta är något författaren menar är viktigt att pedagogerna respekterar.

Samtliga pedagoger upplever att det ibland kan vara svårt att se omfattningen av konflikterna och hur väl pedagogerna verkligen hanterar och följer upp dem. Samtliga pedagoger har därför utarbetat olika strategier för att kartlägga och synliggöra konflikterna. Några pedagoger avsätter tid vid deras arbetsplatsträffar, där de gör en *nulägesanalys*. Där antecknar de exempelvis hur stämningen är i barngruppen och om det har uppstått konflikter som fått konsekvenser i barnens lek. I nulägesanalysen antecknas även om de börjar se effekter i barngruppen som härstammar från pedagogernas arbete i till exempel konflikthantering.

Andra pedagoger beskriver att de använder en *händelsebok*, eftersom det kan vara svårt att hinna med att ventilera med arbetslaget direkt efter något speciellt har inträffat. När det finns tid kan pedagogerna sedan ventilera det som inträffat. I händelseboken skrivs endast händelsen ner, det finns med andra ord inga värderingar, bedömningar eller liknande. När de upplever att det är många konflikter i barngruppen gör de även *en kartläggning av konflikter* som pågår under en längre period. Det kan exempelvis vara då de upplever att samspelet mellan barnen inte fungerar så bra. Då observerar de vem som lekte med vem, om något barn är utanför, och i så fall under vilka omständigheter. Pedagogerna gör även en kartläggning över hur barnen uppfattar vistelsen på förskolan inför varje utvecklingssamtal. En pedagog berättar om ett exempel där de ändrade på rutiner. Efter många konflikter i barngruppen om vem som ska hålla vilken hand, när de exempelvis går till biblioteket, har pedagogerna gjort ett rep med memory. Barnen tar en lapp ur en burk och ska sedan para ihop med motsvarande lapp på repet.

Pedagogernas anteckningar och kartläggningar syftar till att användas som grund i deras val av strategier i konflikthanteringen, men även som en slags utvärdering över verksamhetens

struktur och organisation, för att se om de behöver förändra något. Dessa anteckningar blir också en utvärdering på hur pedagogernas arbete i förskolan gällande värdegrundsfrågor fungerar. Pedagogernas anteckningar bidrar därmed till ett självreflekterande beteende, vilket Dahlkvist (2004) menar är nödvändigt för att kunna vara sociala och emotionella förebilder. Pedagogernas arbete med att följa upp konflikthanteringen kan förenas även med Folgers m.fl. (2009) resonemang om att konflikter och konflikthantering alltid leder till förändringar.

Några pedagoger upplever att diskussionerna och användningen av de olika strategierna har bidragit till att de utvecklats som pedagoger. Samma pedagoger uttrycker även att strategierna har gjort att de lättare avvaktar och låter barnen själva försöka lösa konflikten först. En pedagog menar även att hon inte pratar lika mycket själv, utan har lärt sig att lyssna på barnen och låta dem få den tid de behöver för att samtala om konflikten. Samtliga pedagoger betonar dock att konflikthanteringen skulle vara mycket svårare och mer komplicerad om de inte hade haft olika strategier att luta sig tillbaka på.

5. Diskussion

Under detta avsnitt presenteras resultatdiskussion, metodkritik och slutdiskussion.

5.1 Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen presenteras utifrån studiens frågeställningar.

5.1.1 Barns uppfattning av konflikter och barns konflikthanteringsstrategier

Barnens uppfattning av begreppet konflikter är svår att definiera, eftersom pedagogerna enbart nämner ordet bråk i konfliktsituationer med barnen, vilket gör att barnen inte känner till begreppet konflikt. Barnen har många tankar och reflektioner om bråk, de förknippar bråk med något som är både fysiskt och psykiskt. De gör även skillnad på konstruktiva och destruktiva konflikthanteringsstrategier. Barnen vet att det inte är tillåtet att slåss, men påpekar att det kan vara svårt att låta bli när de är i konfliktsituationer. Vi är överraskade av hur mycket barnen reflekterar kring konflikter och hur de hanterar dem. Barnens reflektioner, menar vi, visar på ett resultat av pedagogernas arbete med konflikthantering. Deras sätt att reflektera visar på barnens kompetens. Detta är ett argument för att belysa barnens perspektiv i förskolans verksamhet, och se dem som kompetenta individer som har mycket att bidra med.

Barnen har flera förslag på vad de kan göra när bråk uppstår, vilket vi tolkar som konflikthanteringsstrategier. Enligt vår tolkning baseras dessa strategier främst på det pedagogerna har lärt dem. Oavsett vilken konflikthanteringsstrategi som används är målet för barnen att leken ska fungera igen. Barnen betonar även att de kan hjälpas åt i konflikthanteringen, genom att exempelvis medla eller säga till en pedagog. Detta menar vi visar på en social kompetens och empatisk förmåga. De ser även pedagogernas närvaro som en trygghet, och inte som en övervakning. Vi uppfattar därför att pedagogerna har lyckats skapa en relation till barnen och vinna deras respekt. Ömsesidig respekt anser vi är en fördel i det förebyggande arbetet i konflikthantering. Vi menar även att det är viktigt att göra barnen delaktiga i konflikthanteringen. Detta är något som några av barnen uppmärksammar genom att berätta om tillfället då de tillsammans med pedagogerna utformat förskolans regler. Barnens engagemang i konflikthantering menar vi visar på ett resultat av pedagogernas arbete med konflikthantering.

5.1.2 Pedagogers uppfattning av konflikter och pedagogers konflikthanteringsstrategier

Vi anser att pedagogernas definition av begreppet konflikter och konflikthanteringsstrategier till stor del uppfyller det som står i litteraturen vi funnit inom området. Vi upplever därmed att empiri och teori överensstämmer. Pedagogerna hänvisar till vad läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) beskriver som deras uppgift angående konflikter och konflikthantering. Vi anser dock att läroplanen enbart syftar till att ge en övergripande framställning av det pedagogiska arbetet med barnen på förskolan. Därmed anser vi att läroplanen skriver *att* det är viktigt att arbeta med konflikthantering, inte *hur*. Därför menar vi att det är viktigt att komplettera dessa kunskaper med teoretiska kunskaper. Några pedagoger vi intervjuade har tagit eget initiativ till att läsa litteratur om just konflikthantering, detta för att de upplever en

avsaknad av kunskap inom området. Vi menar att privata engagemang inte ska behövas, utan att det är kommunens ansvar att se till att pedagogerna besitter både teoretiska och praktiska kunskaper, men även att verksamhetens innehåll är väl baserat på den senaste forskningen. Vi anser även att lärarutbildningen har ett ansvar i att ge en bred teoretisk grund för studenterna. Där bör forskning och teori samspela på ett konkret sätt med praktiken, vilket vi anser bidrar till att framtida pedagoger kan arbeta på ett professionellt sätt i förskolans verksamhet.

Pedagogerna grundar sina resonemang kring begreppen konflikt och konflikthantering på bland annat litteratur, om exempelvis barnsyn och det kompetenta barnet. Detta anser vi kan ligga till grund för deras sätt att resonera kring konflikthantering, då pedagogerna ser på möjligheterna och inte på svårigheterna. Pedagogerna anser att konflikthantering bör ske konstruktivt, utan att fokusera på det destruktiva. De menar att detta möjliggör en positiv utveckling av barnens självbild och självförtroende, men även deras sociala kompetens. Pedagogerna framhåller att det tidvis kan finnas barn som behöver extra stöd i konflikthanteringen, men även tillfällen då barnen har andra bakomliggande orsaker till att de ofta är i konflikter. Pedagogerna menar att det är viktigt att se barnens behov och anpassa verksamheten efter det. De ser därmed inte barnens olika behov som något negativt, utan som en utmaning och gör allt för att samtliga barn utvecklas i sin förmåga att hantera konflikter.

En gemensam uppfattning angående konflikter och konflikthantering menar pedagogerna är en förutsättning för en god konflikthantering mellan barnen. Pedagogerna menar att den gemensamma uppfattningen medverkar till en trygghet i arbetslaget, och blir på så sätt ett verktyg som underlättar konflikthanteringen. Pedagogerna upplever även att arbetslaget är en positiv fördel i konflikthanteringen, där kan egna reflektioner utvecklas och det finns möjlighet till att stötta varandra.

Pedagogerna framhäver att ingen slutar att utvecklas som individ och att arbetet kring konflikter alltid kan leda till ett lärandetillfälle, vilket är något som även vi vill framhäva med denna studie. Vi kan utifrån denna studie dra slutsatsen att pedagogernas hantering av konflikter mellan barnen har stor betydelse för hur barnen själva hanterar konflikter. Vi kan även dra slutsatsen att pedagogerna är väl medvetna i sitt sätt att hantera konflikter, men även i valet av strategier i konflikthanteringen.

5.1.1 Metodkritik

Vi ställer oss frågande till om vi verkligen genomförde våra intervjuer på det sätt som fokusgruppsmetoden är tänkt att vara. Det är första gången vi har intervjuat utifrån denna metod, vilket vi menar gjort oss osäkra och kan till viss del ha påverkat vårt resultat. Fokusgruppsintervjuer är en krävande intervjuform för den som intervjuar då det krävs en stor lyhördhet, samtidigt som intervjuaren ska leda samtalet. Det är även krävande för deltagarna då de behöver behålla fokus, samtala om ämnet, och utveckla varandras tankar. Vi upplever dock att barnen är tydliga med att säga ifrån när de inte vill fortsätta samtalet längre, vilket vi anser är ett tecken på att de är bekväma med oss som intervjuar. Alla människor är olika bekväma med att lyfta sina åsikter och tankar eller diskutera inför en grupp. Därmed upplever vi att det ibland är svårt att lyckas med att få samtliga av deltagarna att delta aktivt. Vi hävdar

dock att vi har gjort så gott vi har kunnat för att få samtliga deltagare så bekväma som möjligt, och uppmuntrat dem till att diskutera och utveckla varandras resonemang. Vi upplever även svårigheter med att lyckas fånga upp alla intressanta trådar i samtalet, detta eftersom framförallt pedagogerna ofta lyfter många intressanta resonemang samtidigt. Vi upplever även i en av intervjuerna att det är svårt att få pedagogerna att svara på hur de gör i verksamheten gällande konflikthantering. Deras engagemang gör att de lyfter upp vikten av att utforma en konstruktiv konflikthantering på förskolan. De gör dock sitt bästa för att försöka förklara hur deras arbete kring konflikthanteringen fungerar.

Vårt urval av och konstellationen i grupperna upplever vi, under förutsättningarna, har genomförts efter bästa förmåga. Eftersom vi anser att framförallt intervjuerna med barnen kräver att den som intervjuar har en relation till barnen, så gjorde vi vårt urval av förskolor utifrån de förskolor vi hade en god relation till. Detta var något som begränsade oss och medförde att vi fick ett mindre antal tänkbara deltagare. Vi är nöjda med våra intervjuer, men om de hade misslyckats hade vi inte haft tiden att göra ett nytt försök, eller kontakta andra förskolor för att sedan utföra nya intervjuer.

Vi upplever att barnen tycker att det är spännande att bli intervjuad, men de är ovana vid denna intervjuteknik. Barnen verkar dock, vid vissa tillfällen, svara på ett sätt som de tror vi vill höra. Detta är något som vi anser är svårt att komma ifrån vid barnintervjuer. Vi menar att det enda som kan ändra barnens förhållningssätt till denna metodteknik är att de får rika möjligheter till att vänja sig vid att bli intervjuade. Detta är något som vi i vår studie inte har möjligheten att påverka och kan därför bara göra vårt bästa. Vi upplever även att barnen tycker att det är tråkigt att prata om saker som innefattar negativa känslor. Eftersom denna studie handlar om konflikter, vilket barnen kopplar till negativa känslor, blir därför samtalsämnet tråkigt. På grund av detta blir det svårt att samtala om studiens ämne, när barnen egentligen enbart vill prata om det som är roligt.

Intervjuerna med barnen genomfördes inte så punktligt som tidigare var bestämt. Detta för att barnen vid båda intervjuerna själva tog initiativ till att samtala om konflikter och konflikthanteringsstrategier, med hjälp av att leka med alla gosedjuren. Detta tog vi hänsyn till och anpassade oss därefter. Vi menar att detta medförde en bredare och djupare insamling av data, i jämförelse med om barnen enbart fick olika frågor som de skulle besvara.

Eftersom varje deltagare har valet att enbart nämna det som låter bra, och inte nämna sanningen, svårigheter och motgångar, kan vi aldrig veta om deltagarna säger hela sanningen. Det vi kan göra när vi arbetar utefter den hermeneutiska forskningstraditionen är enbart att tolka det material vi får. Det hade varit intressant att genomföra intervjuerna både med barnen och pedagogerna fler gånger. Dels för att utveckla tidigare samtalsämnena och resonemang, men också för att ge intervjupersonerna möjligheten att vänja sig vid situationen. Vi har dock inte den möjligheten, eftersom arbetet med bearbetningen av materialet skulle bli för stort. Förskolan har inte heller möjlighet att avvara sina pedagoger så många timmar i veckan.

5.2 Slutdiskussion

Utifrån denna studie kan vi se att konflikter är något som sker dagligen i verksamheten på de förskolor där vi har genomfört intervjuer. Även om det vid vissa tillfällen kan upplevas som svårt och övermäktigt att hantera konflikterna i förskolan, kan vi med vår studie belysa vikten av att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt, där det kompetenta barnet står i fokus. Detta för att stärka barnens sociala och empatiska kompetens, vilket bidrar till att fostra goda framtida samhällsmedborgare. Vår tanke om att det inte finns *en* universell lösning i konflikthantering anser vi styrktes i denna studie. Pedagogerna är förebilder för barnen i konflikthantering, och bör därför se på konflikter och konflikthantering med en gemensam framåtanda och sträva efter en positiv utveckling. Barn som pedagog, alla kan alltid utvecklas vidare och lära sig av sina erfarenheter. Med hjälp av reflektion och mer kunskap kan de förändra sig själva och sin omgivning. Allt går att förbättra eller förändra till det positiva.

6. Referenser

Litteratur

- Arnér, Elisabeth & Tellgren, Britt (2006). *Barns syn på vuxna – att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Dahlkwist, Matts (2004). *Kommunikation*. Stockholm: Liber.
- Doverborg, Elisabeth & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Att förstå barns tankar. Metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber.
- Folger, Joseph P & Scott Poole, Marshall & Stutman, Randall K (2009). *Working through Conflict. Strategies for Relationships, Groups, and Organizations*. Pearson Education, Inc.
- Guvå, Gunilla (1998). Förskolan som samspelesarena. I: Björn Wrangsjö (red.): *Barn som märks. Utvecklingspsykologiska möjligheter och svårigheter*. Stockholm: Liber.
- Hakvoort, Ilse (2010). Bara bråk? Bygg en pyramid! I: Mimmi Palm (red.): *Låt oss tvista igen! - om konflikthantering i förskola och skola*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget AB.
- Johansson, Eva (2005). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngre barnen i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Lennér Axelson, Barbro & Thylefors, Ingela (1996). *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm: Natur och kultur.
- Lind, Lene (1995). *Närhet, känslor, utveckling. Om samspel pedagoger – barn – föräldrar*. Falköping: Gummessons Tryckeri.
- Ljungberg, Thomas (1998). Förskolan som samspelesarena. I: Björn Wrangsjö (red.): *Barn som märks. Utvecklingspsykologiska möjligheter och svårigheter*. Stockholm: Liber.
- Nilsson, Björn & Waldemarsson, Anna-Karin (2007). *Kommunikation. Samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Tornberg, Robert (2006a). *Det sociala livet i skolan. Socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.

Wrangsjö, Brörn (1998). *Diagnosens psykologi*. I: Björn Wrangsjö (red): *Barn som märks. Utvecklingspsykologiska möjligheter och svårigheter*. Stockholm: Liber.

Ödman, Per-Johan (2007). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.

Elektroniska referenser

Nationalencyklopedin (2011). *Sökning: Strategi*. [2011-05.20] <http://www.ne.se/strategi>

Skolverket (2010). *Läroplanen för förskola, Lpfö 98*. [2011-01-13]. Stockholm: Fritzes. <http://www.skolverket.se/>

Svenska Akademiens Ordbok (2011). *Sökning: Konflikt*. [2011-04-26]. <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Thornberg, Robert (2006b). *The Situated Nature of Preschool Children's Conflict Strategies*. Ur *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology* Linköping universitet. Volume 26 issue 1. (2006). [2011-04-26] <http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all?content=10.1080/01443410500341064>

Vetenskapsrådet (2011). *Forskningsetiska principer*. [2011-04-07]. <http://www.vr.se/etik/publikationerochriktlinjer.4.45a6e939122880e7d8e80001820.html>

Bilaga 1

Utgångspunkter i vårt samtal med barnen

Uppfattning av konflikter

1. Berätta för mig vad bråk är.
2. Berätta för mig vad en konflikt är.
3. Vad händer när någon bråkar?
4. Hur känns det att bråka?
5. Hur vet ni att någon är arg på er?
6. Hur känns det när ni är arga?
7. Vad brukar de vuxna på förskolan göra när ni bråkar?
8. Vad tycker ni de vuxna på förskolan ska göra när ni bråkar?
9. Kan man lära sig något när man bråkar?

Konflikthanteringsstrategier

Barnen blir introducerade för två gosedjur som heter Pelle och Lisa. Intervjuaren har ett gosedjur (Lisa), som används som utgångspunkt i frågorna. Barnen turas om att ha det andra gosedjuret (Pelle). Gosedjuren är relativt lika i material och storlek, detta för att barnen inte ska favorisera någon av dem. Genom att använda gosedjuret blir det konkret och barnen kan på ett avpersonifierat sätt visa hur barnen tänker kring konflikthanteringsstrategier, exempelvis om någon puttar gosedjuret. Barnen kan tillsammans eller enskilt, beroende på hur de vill visa, beskriva olika sätt att hantera konflikten.

10. Vad tror ni att Pelle skulle göra om Lisa slog Pelle?
11. Vad tror ni att Pelle skulle göra om Lisa puttade Pelle?
12. Vad tror ni att Pelle skulle göra om Lisa var arg Pelle?
13. Vad tror ni att Pelle skulle göra om Lisa tog en leksak från Pelle?
14. Vad tror ni att Pelle skulle göra om Lisa härmade Pelle?
15. Vad tror ni att Pelle skulle göra om han inte fick vara med och leka?
16. Om Pelle såg någon annan bråka, vad tror ni han skulle göra då?

Nu introduceras även ett till gosedjur som ska symbolisera pedagogerna på förskolan.

17. Om Pelle och Lisa bråkade och någon vuxen såg det, vad tror ni den skulle göra?

Bilaga 2

Utgångspunkter i vårt samtal med förskollärarna

Uppfattningar och upplevelse av konflikter

1. Vad betyder en konflikt för er?
  - a. Vad innebär en konflikt (i allmänhet och på förskolan)?
  - b. Vad innebär en konflikt mellan barn?
2. Vad innebär bråk för er?
3. Hur upplever ni det när barnen är i konflikter?
  - a. Hur tror ni barnen upplever det?
4. Finns det situationer då ni blir arga/besvikna på barnen i konfliktsituationer?
  - a. Hur upplever ni det?
  - b. Hur tror ni barnen upplever det?
  - c. Finns det situationer då barnen blir arga/besvikna på er?

Konflikthantering

5. Vad innebär strategier i konflikthantering för er?
6. Vad innebär att hantera en konflikt och att ha strategier i konflikthanteringen?
  - a. Finns det skillnader/likheter?
  - b. Vad innebär dessa begrepp för er?
7. Hur hanterar ni konflikter på förskolan?
  - a. Hur har det arbetats fram?
(gemensamt/enskilda åsikter, skolverket/förskolechef/kommunala direktiv).
  - b. Hur tror ni barnen uppfattar ert handlande i konflikthanteringen?
  - c. Hur upplever ni barnens respons på ert sätt att hantera konflikter?
  - d. Hur upplever ni att barnen kan bli delaktiga i hanteringen av konflikten?
8. Har ni några konflikthanteringsstrategier på förskolan?
  - a. Hur har det arbetats fram?
(gemensamt/enskilda åsikter, skolverket/förskolechef/kommunala direktiv).
  - b. Hur tror ni barnen uppfattar ert handlande i konflikthanteringen?
  - c. Hur upplever ni barnens respons på era strategier att hantera konflikter?
  - d. Hur upplever ni att barnen kan bli delaktiga i hanteringen av konflikten?
9. Hur har ert sätt att se och hantera konflikter mellan barnen utvecklats?
  - a. Har det förändrats genom tid?
  - b. Vad är det som har bidragit/orsakat denna utveckling?

Konflikt som ett lärandetilfälle

10. Ser ni lärandesituationer i konflikthantering, i så fall vilka? (både för barn och pedagoger)

Bilaga 3

Till vårdnadshavare med barn mellan 4-6 år på x förskola i x.

Vi heter Emelie Andréasson och Jennie Wendefors, och studerar till förskollärare vid Linnéuniversitetet. Under våren 2011 skriver vi vårt examensarbete och önskar därmed att få möjlighet att intervjua barn och pedagoger på två förskolor. Eftersom Emelie Andréasson/Jennie Wendefors är bekant med x förskolan kommer det vara hon som intervjuar.

Syftet med denna studie är att belysa hur konflikter mellan barn kan uppfattas och hanteras i förskolan, samt beskriva några barns och pedagogers konflikthanteringsstrategier. Våra frågeställningar är:

1. Hur uppfattar och hanterar barn och pedagoger konflikter?
2. Vilka konflikthanteringsstrategier har barn och pedagoger?

För att få kunskap om barns tankar kring konflikthantering i förskolan kommer vi under vecka 18 samtala med en barngrupp på 3-4 st barn i åldrarna 4-6 år. Våra frågor kommer handla om hur barn uppfattar konflikter, men även deras tankar och idéer för hur man kan lösa olika konflikter. Vi kommer spela in samtalet och barnet behöver inte delta mot sin vilja, likaså kan barnet när helst det vill avbryta samtalet.

Studien kommer att redovisas muntligt för en grupp studenter och lärare. Studien kommer även att lämnas in skriftligt, för att sedan publiceras nationellt tillsammans med andra examensarbeten. Vi tar hänsyn till de forskningsetiska principerna som Vetenskapsrådet beskriver. Detta innebär att vi inte kommer att värdera deltagarnas ställningstagande utan förhålla oss opartiska. Data som samlas in berörs av tystnadsplikt, vilket innebär att samtliga deltagare beskrivs med fiktiva namn. Data som samlas in kommer inte lånas ut för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften. Efter studien genomförande kommer det finnas möjlighet för samtliga deltagare att ta del av den färdiga studien. Vi undrar om ni går med på ovanstående skrivet, att ert barn deltar i ett sådant samtal och att materialet används i vårt examensarbete?

Om Du/Ni har några frågor kontakta gärna x på tel. x.

Hälsningar

Emelie Andréasson och Jennie Wendefors

Samtycke för

_____
(Barnets namn)

Jag/Vi samtycker till att ni får samla in och använda material där mitt/vårt barn finns med och användas enligt ovan.

JA ( )   NEJ ( )

Datum:

_____
Vårdnadshavares namnteckning

_____
Vårdnadshavares namnteckning

Lämna blanketten till förskolans personal senast 28/4 2011.